

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
İLETİŞİM BİLİMLERİ DALI

ÇOK DİLLİ BİREYLERDE DİL KİMLİK
İLİŞKİSİ VE İLETİŞİME ETKİSİ
(Elazığ Örneği)
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Abdulkaki ERCAN
ELAZIĞ 2016

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
İLETİŞİM BİLİMLERİ DALI

**ÇOK DİLLİ BİREYLERDE DİL KİMLİK İLİŞKİSİ VE İLETİŞİME
ETKİSİ ELAZIĞ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. Tamer KAVURAN

HAZIRLAYAN
Abdulkaki ERCAN

Jürimiz, 11.07.2016 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

1. Yrd. Doç. Dr. Tamer KAVURAN
2. Yrd. Doç. Dr. Göksel GÖKER
3. Yrd. Doç. Dr. Hasan TOPBAŞ

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Zahir KIZMAZ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Çok Dilli Bireylerde Dil Kimlik İlişkisi Ve İletişime Etkisi Elazığ Örneği****Abdulkaki ERCAN****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****İletişim Bilimleri Anabilim Dalı****İletişim Bilim Dalı****Elazığ – 2016, Sayfa X+75**

Dil, insanların algılarına, iletişim becerilerine ve günlük yaşantılarına yön vererek toplumsallaşmanın temelini oluşturmaktadır. Dil olmadan bir toplumun ve o topluma ait bir kültürün olması mümkün değildir. İnsanoğlu sosyal bir varlıktır ve çevresiyle iletişim kurmak için dili kullanır. Dinamik ve yaratıcı bir yapıya sahip olan dil toplumla birlikte değişmekte, toplumsal gelişime katkı sağlamakta ve bireyin, dolayısıyla toplumsal gelişimin önünü açmaktadır.

İki dillilik 20. yüzyıldan günümüze kadar gittikçe kapsamlı hale gelen kavramsal bir yapı içermektedir. Kuramsal olarak tartışılmaya başlandığı ilk yıllarda, bireyin sahip olduğu her iki dilde de uzmanlaşması olarak tanımlanan iki dilliliğe ilişkin bu bakış açısının yansımalarını, günümüzde de çeşitli dilbilim kitaplarında görmek mümkündür. Günümüzde kapsamı ve sınırları tartışılmaya devam edilen iki dillilik bir dil fenomeni olarak düşünülse de, temelde dilin kullanım özelliği ile ilişkilidir. Kültürel açıdan dil bir grubun özelliğini ifade ederken, iki dillilik daha çok bireyin özelliklerine işaret etmekte ve bireyin iki dili birden kullanması, iki farklı dil topluluğunun varlığı ile açıklanmaktadır.

Kimlik kavramının anlamı, birey ya da grupların ‘ben kimim? biz kimiz?’ gibi sorulara verdiği cevaplarda gizlidir. Bu sorular, bir yandan kimlik kavramının disiplinler arası niteliğini ön plana çıkartmakta, öte yandan kimlik kavramının tanımlanmasında geliştirilen yaklaşımlara ilişkin ipuçlarını içinde barındırmaktadır.

III

İletişim emir cümlelerinin, düşüncelerin, açıklamaların, isteklerin bireyden bireye ve gruptan gruba aktarılması, bireyler arası bir etkileşim sürecidir.

İletişim, insanların dış dünyayı anlatım yoluyla yorumlaması ve anlamlandırmasıdır.

İletişimin amacı, iletişimde bulunan insanların kendini ifade edebilmenin mutluluğunu yaşaması, anlaşıldığını hissetmesi, iletişim halinde bulunduğu kişiyi etkilemek istemesi hatta onun davranışında değişiklik yapmak istemesidir. Yani var olma sürecidir.

Anahtar Kelimeler: Dil, Çok Dillilik, Kimlik, Dil-Kimlik İlişkisi, İletişim

SUMMARY**The Relationship Between Individual Identity and Language In Multilingual****Communication Effect: Example Elazig****Abdulkali ERCAN****Firat University****Social Sciences Institute****Communicational Sciences Department****Elazig - 2016, Page: X+75**

Language, communication skills and people's perception, giving their daily lives form the basis of socialization. The language belongs to a society and that society without having a culture is not possible. The son of man is a social being, and uses the language to communicate with its environment. The dynamic and creative language, social development together with the Community contribution, and an individual, thus paving the way to social development.

Bilingualism in the 20th century. century to the present day, and includes a conceptual structure that became increasingly comprehensive. Theoretically argue started in the early years, is in both languages with specialisation of the individual identified as bilingual for this perspective images, today it is possible to see various Linguistics books. Today, its scope and limits debate continued as a language phenomenon thought to bilingualism, basically the language associated with the use of property. Culturally, while a group feature expression language bilingualism more marks and individual characteristics of two of the individual language use than one, explains the presence of two different language community.

The meaning of the concept of identity, individuals or groups ' who am I? who are we? ' is in the answer to questions like. These questions are, on the one hand, the identification of the concept of interdisciplinary nature of forefront, on the other hand, was developed to identify approaches to the concept of identity-related tips and tricks.

Contact order sentences, thoughts, comments, requests from individuals and groups of individuals to the group, is the process of an interaction between individuals.

Communication, people outside world interprets and signification through narration.

The purpose of the communication, communicate the pleasure of living people are able to express yourself, to feel understood, communication wants to impress the person even where his behavior is to make changes in. So there is a process of becoming.

Key Words: Language, Bilingualism, identity, language-identity relation, Communication

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
SUMMARY	IV
İÇİNDEKİLER	VI
ÖNSÖZ	VIII
GİRİŞ.....	1
Araştırmanın Konusu.....	1
Problem Durumu	2
Araştırmanın Amacı	2
Araştırmanın Önemi	2

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DİL KİMLİK İLİŞKİSİ

1.1. Kimlik Nedir?.....	3
1.2. Dil Nedir?.....	9
1.3. Anadil Edinimi	11
1.4. İki Dilin Eşzamanlı ve Ardışık Edinimi.....	12
1.5. İki Dillilik ve Diller Arasındaki İlişki.....	13
1.6. Dil ile Kimlik Arasındaki İlişki.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

2. İLETİŞİM

2.1. İletişim Nedir?.....	17
2.2. İletişim Sürecinin Temel Öğeleri	18
2.3. Bir Toplumsal İletişim Sistemi Olarak İletişim Çeşitleri	19
2.3.1. Kişilerarası İletişim	19
2.3.2. Grup İletişimi	20
2.3.3. Örgüt İletişimi	20
2.3.4. Toplumsal İletişim.....	20

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Problem Durumu	22
3.2. Araştırma Amacı.....	22
3.3. Araştırmanın Yöntemi	22
3.4. Araştırma Modeli.....	23
3.5. Evren	23
3.6. Verilerin Toplanması	23
3.7. Verilerin Analizi.....	23
3.8. Faktör Analizi.....	25

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. Çok Dilli Bireylerde Dil-Kimlik İlişkisi ve İletişime Etkisinin Analizi.....	31
4.2. Çok Dilli Bireylerde Dil-Kimlik İlişkisi ile Kişisel Bilgilerin Karşılaştırılması	34
SONUÇ	56
KAYNAKLAR	63
EKLER	69
ÖZGEÇMİŞ.....	76

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.	Maddelerin güvenlik analizini gösteren tablo.....	25
Tablo 2.	Açıklanan Toplam Varyans	27
Tablo 3.	Ankete Katılanların Doğum Yeri Değişkenine Göre Analizi.....	28
Tablo 4.	Ankete Katılanların Yaş Değişkenine Göre Analizi	28
Tablo 5.	Ankete Katılanların Cinsiyet Değişkenine Göre Analizi	29
Tablo 6.	Ankete Katılanların Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Analizi.....	29
Tablo 7.	Ankete Katılanların Doğdukları Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Analizi	29
Tablo 8.	Ankete Katılanların Yaşamlarının Büyük Kısmını Geçirme Değişkenine Göre Analizi	30
Tablo 9.	Ankete Katılanların Meslek Değişkenine Göre Analizi.....	30
Tablo 10.	Bireylerin Anadillerine göre dağılım analizi	31
Tablo 11.	Bireylerin Hangi Dilleri Bildiklerine İlişkin Dağılım Analizleri.....	31
Tablo 12.	Bireylerin Aile İçi İletişimde Konuştukları Dile İlişkin Dağılım Analizleri	32
Tablo 13.	Bireylerin Arkadaşları ile İletişimde Konuştukları Dile Göre Dağılım Analizleri	32
Tablo 14.	Bireylerin Sokakta İletişim Kurarken Konuştukları Dili Gösteren Analiz	32
Tablo 15.	Bireylerin duygu ve düşüncelerini en iyi hangi dille anlattıklarını gösteren analiz	33
Tablo 16.	Bireylerin Duygu ve Düşüncelerini En İyi Hangi Dille Yazdıklarını Gösteren Analiz	33
Tablo 17.	Bireylerin Anadilleri Dışındaki Dilleri Niçin Gösterdiğini Gösteren Analiz	33
Tablo 18.	Bireylerin "Biz" ve " Ötekileri" Hangi Değerlere Göre Tanımladıklarını Gösteren Analiz.....	34
Tablo 19.	Bireylerin Doğum Yeri ile Anadil Kullanma İlişkilerini Gösteren Analiz	34
Tablo 20.	Bireylerin Doğum Yeri ile Anadil Bilme İlişkisini Gösteren Analiz.....	35

Tablo 21. Bireylerin Doğum Yeri ile Aile İçi İletişimde Konuştuğu Dili Gösteren Analiz	36
Tablo 22. Bireylerin Doğum Yeri ile Arkadaşları ile Olan İletişiminde Konuştukları Dili Gösteren Analiz	36
Tablo 23. Bireylerin Doğum Yerleri ile Sokakta İletişim Kurarken Konuştukları Dil ile Olan İlişkilerini Gösteren Analiz	37
Tablo 24. Bireylerin Yaşamlarının Büyük Çoğunluğunu Hangi Yerleşim Yerinde Geçirdiklerini Gösteren Analiz.....	38
Tablo 25. Bireylerin Meslekleri ile Aile İçi İletişimde Kullandıkları Dil Arasındaki İlişkiyi Gösteren Analiz.....	38
Tablo 26. Bireylerin Eğitim Düzeyleri ile Aile İçi İletişimde Konuştukları Dil Arasındaki İlişkiyi Gösteren Analiz.....	39
Tablo 27. Bireylerin Yaşları ile Aile İçi İletişimde Konuştukları Dil Arasındaki İlişkiyi Gösteren Analiz.....	39
Tablo 28. Bireylerin Doğum Yerleri ile Aile İçi İletişimde Kullandıkları Dil Arasındaki İlişkiyi Gösteren Analiz.....	40
Tablo 29. Doğum yeri değişkenine göre Maddelerin incelenmesi.....	41
Tablo 30. Yaş Değişkeni ile Maddelerin Analizi	44
Tablo 31. Cinsiyet İle Madde Soruları Arasındaki Analiz.....	46
Tablo 32. Eğitim ile Sorular Arasındaki Analiz Sonuçları	47
Tablo 33. Doğum Yeri ile Madde Soruları Arasındaki Analiz	49
Tablo 34. Yaşamının Geçirdiği Yer ile Madde Soruları arasındaki analiz.....	51
Tablo 35. Meslek ile Madde Soruları	53
Tablo 36. Anadil Madde Soruları	54

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Elazığ' da yaşayan çok dilli bireylerin kullandıkları dilleri ile kimlikleri arasındaki ilişki ve bu ilişkinin çok dilli bireylerin çevreleri ile olan iletişimine etkisini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Çalışma sonucunda elde edilecek veriler ile bu çalışmadan faydalanmak isteyen insanların dil, kimlik, çok dillilik ve çok dilli bireylerin iletişimine ilişkin farkındalık sahibi olmalarını beklenilmektedir.

Araştırma 5 bölümden oluşmakta ve aşağıdaki konuları kapsamaktadır.

1. Dil ve Kimlik İlişkisi
2. İletişim
3. Araştırmanın Yöntemi
4. Bulgular ve Yorum
5. Sonuç

Bu araştırmanın planlanıp yürütülmesinde değerli bilgileri ile yol gösteren, ilgi ve desteğini benden esirgemeyen tez danışmanım Sayın, Yrd. Doç. Dr. Tamer KAVURAN'a, Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi Dekanlığına ve her daim bana destek olan aileme şükranlarımı sunarım.

Elazığ – 2016

Abdulkaki ERCAN

GİRİŞ

Bu çalışmada Elazığ ilinde yaşayan çok dilli bireylerin ana dillerinin ne olduğu, ikinci dilleri ne amaçla ve nerede öğrendikleri, kendilerini ifade ederken, çevreleri ile olan iletişimlerinde ikinci dillerini mi yoksa anadilleri mi kullandıkları, anadilleri ile kimlikleri arasında bir ilişki olup olmadığı, iki dilli olmanın çevreleriyle olan iletişimlerinde bir sorun olup olmadığı konuları cevaplanmaya çalışılmıştır.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Çalışma, birinci ve ikinci bölümleri teorik, üçüncü bölümü metodoloji (yöntembilimi), dördüncü bölümü bulgular ve yorumlama, beşinci ve son bölüm ise çalışmaya ilişkin sonuç ve önerilerin sunulduğu sonuç ve öneri bölümlerinden oluşmaktadır.

Birinci bölümde “Dil-Kimlik İlişkisi” başlığı altında dil-kimlik kavramlarının ve çok dilliliğin açıklanmasına, dil ve kimlik kavramlarının birbirleriyle olan ilişkisine yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, “İletişim” kavramı açıklanmıştır. İkinci bölümde, iletişimin tanımı, çeşitleri ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise çalışmanın yöntembilim bilgileri yer almaktadır. Bu bölümde, araştırmanın yöntemi, araştırmanın modeli, çalışmaya ilişkin hipotezler, evren ve örneklem ile çalışmanın kapsam ve sınırlılıkları belirtilmiştir.

Çalışmanın uygulama kısmının yer aldığı dördüncü bölümde ise elde edilen bulguların yorumlandığı kısım yer almaktadır. Bu bölümde, Elazığ ilinde yaşayan çok dilli bireylerin dil ve kimlikleri arasındaki ilişki ve bu ilişkinin bireyin çevresi ile olan iletişime olan etkisi hazırlanan anket sonucunda elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Son bölümde ise çalışmadan elde edilen verilere ilişkin sonuç ve önerilere yer verilip çalışma tamamlanmıştır.

Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusunu Elazığ ilinde yaşayan çok dilli bireyler ve bu bireylerin dil ile kimlikleri arasındaki ilişki bu ilişkinin bireyin çevresi ile olan iletişimine etkisi oluşturmaktadır.

Problem Durumu

Araştırmanın başlangıcını Elazığ ilinde yaşayan bireylerin dilleri ile kimlikleri arasında nasıl bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin bireylerin çevreleri ile olan iletişimlerini nasıl etkilediği oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Çok dilliliğin gittikçe yaygınlaştığı, anadil kavramının ve ikinci dil ediniminin konuşulduğu, ikinci dil ediniminin ana dile ve bireyin çevresi ile olan iletişimine etkisinin merak edildiği günümüzde çok dilli bireylerin dil kimlik ilişkileri ve bu ilişkinin iletişime olan etkisi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Araştırma ile elde edilecek sonuçların özellikle, aşağıdaki amaçlara yardımcı olacağı beklenilmektedir.

1. Çok dilli bireylerin dilleri ile kimlikleri arasındaki ilişkinin nasıl olduğu,
2. Bireylerin dilleri ile kimlikleri arasındaki ilişkinin çevreleri ile olan iletişime nasıl yandığı

Araştırmanın Önemi

Dil kimlik ve iletişim kavramlarının ayrı ayrı incelendiği birçok çalışma olmasına rağmen dil-kimlik ilişkisinin birlikte ele alındığı ve bunun bireyin iletişimine olan etkisinin araştırıldığı Elazığ ili özelinde bir çalışma bulunmamaktadır. Bu yüzden çalışma kendi alanında özgün bir çalışmadır.

Bu çalışmanın önemini, Elazığ ilinde yaşayan çok dilli bireylerin dil kimlik ilişkisini ve bu ilişkinin bireyin çevresi ile olan iletişimine olan etkisini araştıran herhangi bir araştırmanın bulunmaması oluşturmaktadır. Ayrıca bu konudaki yeni araştırmalara temel oluşturabileceği ve yol gösterebileceği bakımından da önem arz etmektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin özellikle:

1. Elazığ ilinde yaşayan çok dilli bireylerin dilleri ile kimlikleri arasında ilişkiye ve bu ilişkinin bireyin çevresi ile olan iletişimine etkisine dikkati çekeceği
2. Bu konudaki yeni araştırmalara, çalışmalara temel oluşturabileceği ve yol gösterebileceği için bu çalışmanın alanında önemli olduğu düşünülmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. DİL KİMLİK İLİŞKİSİ

1.1. Kimlik Nedir?

Kimlik üzerine konuşmak, bir sorun olarak gördüğümüz kimlik siyasetini açıklayabilmek için her şeyden önce kavramı tanımlamak gerekmektedir. Tanımlanmasına ilişkin zorlukları akılda tutarak başlamak gerekirse kimlik, çok genel olarak kendimizi tasavvur etme, yaşama, ilişki kurma, tanınma biçimimiz (Bostancı, 1998:39) ya da kişiler arası ilişki içinde oluşan ve gelişen bir öz imaj/ öz bilinç (Budak, 2000:451) olarak tanımlanabilir.

Kimlik kavramının anlamı, birey ya da grupların ‘ben kimim? biz kimiz?’ gibi sorulara verdiği cevaplarda gizlidir. Bu sorular, bir yandan kimlik kavramının disiplinler arası niteliğini ön plana çıkartmakta, öte yandan kimlik kavramının tanımlanmasında geliştirilen yaklaşımlara ilişkin ipuçlarını içinde barındırmaktadır.

Kimlik kavramının insanlık tarihi kadar eskiye uzanan bir geçmişi olduğunu iddia etmek yanlış olmasa gerekir. Çünkü kimlik ancak ve ancak birey ve bireylerden oluşan gruplar söz konusu olduğunda bir anlam kazanır. Bu nedenle, ilk insandan başlayarak kimlik, her birey ya da bireylerden oluşan her toplumsal grup için varlığı tartışılmaz bir olgu olarak kabul edilmektedir. Kimlik kavramının olgusal bir gerçeklik olarak farkına varılması, sosyal bilimler alanının nesnesi haline gelmesi ise, coğrafi keşifler döneminde farklı kültürlerin/kimliklerin farkına varılması ve buna bağlı olarak farklılıkları açıklama gayretlerinin sistematik hale getirilmesi ile mümkün olmuştur. Önceleri farklılığın tanımlanması üzerine yoğunlaşan bu çalışmalar, evrenselci düşüncenin insanlık tarihinde baskın hale gelişi ile birlikte farklılıkların azaltılması üzerinde yoğunlaşmaya başlamıştır.

Kimlik kavramı ile ilgili olarak biri psikolojik, diğeri sosyolojik olmak üzere iki temel yaklaşım mevcuttur. Psikolojik yaklaşım, kimlik (identify) kavramını benliğimiz konusunda daha önce kim isek, yine o olduğumuz yolundaki öznel bir bütünlük, tutarlık ve süreklilik duygusu; ‘ben kimim’ sorusuna verilen başka herkesten ayrı, eşsiz bir insan olduğumuz yolundaki cevabımız olarak tanımlamaktadır. Kimlik duygusu bedensel yapımızla ilgili olduğu gibi imajlarımız, anlamlarımız, değer yargılarımız,

inançlarımız, yaşadıklarımız ve cinsiyet, etnik, yaş, statü vb. toplumsal konumumuzla ve başkalarının bizi nasıl algıladığına, nasıl tanımladığına ilişkin inançlarımızla şekillenen bir olgudur (Bilgin, 2000:199).

Kimlik sahibi olma durumu, kişinin kendisine ilişkin olarak süreklilik, tutarlılık, biriciklik gibi niteliklerin farkında olması durumudur. Kişisel kimlik duygusu, zamansal bir boyut içerdiğinden bireyi geçmişi ile ilişkilendirir, birlik ve tutarlılık duygusu vererek bireyi farklı zamanlarda aynı kişi olduğu bilinci içerisinde tutar, çok sayıda kimliği bütünleştirerek bireylerin sahip olduğu fiziksel, hukuksal, bölgesel, ulusal, etnik, sosyal ve kültürel kimlikler arasında ahenkli birliktelik sağlar, bireye özgürlüğünü, haklarını koruma duygusunu kazandırarak ben ve başkaları arasındaki ayrımı ortaya koyar, bireye orijinallik duygusu verir ve bireyin kendi biricikliğinin önemini kavramasını sağlar, kimliğin farkına varma güven artırıcı bir etki yaratarak bireyin verimliliğini artırır, kişinin bilincine yerleşerek kişinin hem kendisinin gözünde hem de toplumun gözünde değerli olma duygusunun gelişmesine yardımcı olur (Bilgin, 2000:199).

Kimlik, üyelerine amaçlar, sınırlar, kurallar ve sosyal konteks vermek suretiyle somutluk ve görünürlük kazandırır. Bu yolla insanlara, birbirlerini anlamayı sağlayan kodları sunar (Altuntaş, 2004:68).

İnsanın psikolojik gelişiminin temel motivasyonlarından birisi olan kimlik arayışı ve bu arayışın şekillendirdiği bireysel kimlik ile toplumsal kimlik arasında sürekli ve kesintisiz bir ilişki vardır (Göka, 2006:291).

Kimliklenme süreci asosyal ortamda bireyin kendi kendine gerçekleştirdiği bir süreç değildir. Birey kendi başına ya da kendiliğinden değil, başkaları ile beraber, başkalarına karşı oluşturur kimliğini. Kimliklenme sürecinde semboller, mitler, dil, din, etnisite, ortak tarih, gelenekler, görenekler, ortak değerler birey tarafından içselleştirir (Yurdusev, 1997:102).

Kimlik kavramına sadece bireysel bir olguymuş gibi yaklaşmak, bireyin içinde yaşadığı sosyal çevreyi ya da sosyal gerçekliğin kendisini inkâr etmek anlamına gelir. Kimlik insanların bireysel/ruhsal geçmişleri ve toplumsal yapının ortaklaşa etkileşimleri ile kurulur (Hakan, 1995:149).

Bireyin içinde bulunduğu/yaşadığı sosyal çevre onun kimliğini belirlemede önemli rol oynar (Hakan, 1995:149).

Bir nitelik belirtisi olan kimlik sosyal/kültürel yapı içinde şekillenir (Ergun, 2000:80).

Elbette bireyin gelişimi süreci aynı zamanda bir kimliklenme/kimlik edinme sürecidir. Ancak bireyin içinde doğduğu/bulunduğu sosyal ve kültürel çevre, refleksif eylemler yolu ile bireyin kendindeki kendiliğin farkına varıncaya kadar her evrede etkin bir rol oynar. Sağlam bir kimlik duygusunun gelişimi için, bireyin içinde yaşadığı toplumsal yapıyla yani grup, kültür ya da ulusla kurduğu karşılıklılık esasına dayalı bir ilişki olması yani kişinin kendisini topluma ait hissetmesi, “aidiyet duygusu” olması gerekir (Göka, 2006:291).

İşte kimlik tam da bu yüzden aynı zamanda sosyolojik bir kavramdır ve sosyoloji kimlik kavramını esnek bir biçimde, insanının kendi benlik duygusuna, kendisi hakkındaki duygu ve fikirlerine atfen kullanmakta, insanın içinde bulunup toplumsallaşma süreci ile içselleştirdiği toplumsal rollerle belirlenen beklentiler çerçevesinde oluştuğunu varsaymakta (Marshall, 1999:407), kimlik olgusunu bireysel/özel yönüyle değil toplumsal/nesnel yönüyle ele almaktadır. Yine bu yönü ile kimlik, kişinin ya da sosyal bir grubun çeşitli mensubiyetlerini açıklayan, onun tanınmasını sağlayan ve dış gözlemle kavranabilen özellikler (Kösoğlu, 1998:91), toplumsal açıdan tanımlanmış roller, cinsiyetler ve cemaatin kültürel öz-tanımıyla ilgili bir olgu olarak tanımlanmaktadır (Aktay, 1998:23).

Kimlik duygusu, öncelikle birincil gruplarda elde edilir ve ikincil gruplarda gelişerek yeni boyutlar kazanır (Yücekök, 1997:73).

Toplumsal bir çevrede oluşan kimlik duygusu bireyi çevresi ile anlamlı ilişkiler kurabilen bir özne haline getirir (Güleç, 2004:73). Bu durum kimliğin ilişkisel bir süreçte oluşup geliştiğini, gruplarla/gruplar içinde bir anlam kazandığını göstermekte, onun dinamik niteliğini de ortaya koymaktadır. İnsanların kimlikle olan ilişkisi, geçmişten geleceğe aynı nitelikte bir ilişki değildir. Toplumsal ve tarihsel bir olgu olan kimliğin algılanma biçimi, insanın yaşadığı değişime paralel olarak değişebilir (Bostancı, 2008:52).

Kişiler ve gruplar, içinde yaşadıkları toplumsal ortamda “öteki” üzerinden kendi kimliklerini kurar, öteki ile ilişkiler bağlamında kimliklerini geliştirirler. Bu nedenle kimlikler her zaman aynı şekilde ifade edilmezler, ilişkinin biçimine göre tutarlılık ya da tutarsızlık sergileyebilirler, muhafazakâr ya da değişimci olabilirler, her konjonktürde farklı şekillerde ifade edilebilirler.

İster bireyi, isterse grubu tanımlasın kimlik olgusuna ilişkin iki önemli kriter ayırt edilebilir (Vatandaş, 2004:18). Bunlardan birincisi sürekliliktir ve bu kriter kimliğin zaman içindeki durumunu göstererek onu zaman içinde konumlandırır, ikinci kriter olan farklılık ise, kimliğin nesnesinin ‘öteki’ karşısında sahip olduğu konumunu, onun biricikliğini gösterir. Kimlik toplumsal olarak kabul edilmiş bir dizi farklılıkla olan ilişkisi bağlamında oluşturulur ve bu farklılıklar kimliğin oluşumu açısından hayati niteliktedir (Connolly, 1995:92). Kimlik, ait olunduğu düşünülen cemaat ya da kültürün olumluluğundan ziyade ilişkide olunan cemaat ve kültürle göre tanımlanır. Bu nedenle kimliklenme süreci, hem birey hem de toplum açısından aynı zamanda ‘öteki’ ni kullanarak ‘kendi’ni yapma, ‘öteki’ üzerinden ‘kendi’ olma sürecidir (Bayart, 1999:92).

Kimlik duygusu bireysel anlamda da kolektif anlamda da ben/biz ile öteki(o ya da sen/siz ya da onlar) arasındaki karşıtlık üzerine temellenen ve bu karşıtlık ile bilincine varılan bir duygudur (Akpolat, 2003:100) Bu bağlamda toplumsal karşılaştırma ve ayrımcılık kimliğin ayrılmaz parçasıdır. Çünkü kimlik duygusu öncelikle kendini diğerlerinden farklı olarak tanımlama, kendi olanı ya da olmayanı ayırma yeteneği ile ilgilidir (Kaypakoğlu, 2000:1).

Ancak kimlik olgusunun farklılıkla olan ilişkisindeki paradoksal unsur gözden kaçırılmamalıdır. Kimlik, bir yandan vazgeçilmez niteliktedir çünkü bireyin ya da grubun kendindeki kendiliğin farkına varması kimlik ile ilgilidir; öte yandan birey ya da gruplar kendi kimlik görüntülerini, kendiliğini güvence altına almak için farklılığı ötekileştirme eğilimi taşımaktadırlar. Aynı bağlamda farklılığa bir şekilde hakkını vermek, doğru bir kimlik vaadini feda etmek, doğru bir kimliğe sahip olmak da farklılığa haksızlık etmek anlamına gelebilmektedir (Connolly, 1995:92).

İnsan ontolojik olarak bir grup varlık yani toplumsal bir varlıktır ve toplumsallaşma insan için doğal bir eylemdir. Bireysel kimlik ya da toplumsal kimliğin oluşumu sürecinde insan, zengin bir farklılık evreni içinde, ayrı idealleri, hayat tarzları

olan heterojen bir yapı ile etkileşime girerek ‘kendiliğinin’ farkına varır (Bauman, 2004:42). İnsan, kimliğini çoklu bir çatışma ortamında oluşturur ve aynı zamanda bu çatışmaların öznesi olarak değişik eksenler üzerinde, değişik biçimlerde kendini konumlandırır. Bireysel kimlikler toplumsal kimliklerle, verili kimlikler inşa edilen kimliklerle, özel kimlikler kamusal kimliklerle etkileşim içinde bulunur (Şimşek, 2002:29).

Belirli bir kimliğin önemi içinde bulunduğumuz sosyal bağlama bağlıdır (Sen, 2006:46) Kimlik her zaman bu etkileşimler bağlamına göre tanımlanır ve bu bağlamda bir anlam kazanır. Bayart’ın da ifade ettiği gibi kimlik her zaman bağlamsal, çoğul ve görelidir. Etkileşim çevresinin zengin çeşitliliği, çoğulluğu ve göreliliği içinde kimliklerden hiçbiri, bir bireyin sahip olduğu kimliği bütünsel olarak içeren bir kategori olarak tanımlanamaz (Bayart, 1999:89).

Kimlik hem içe dönük hem de dışa dönük bir kavrayışın ürünüdür ve tanımlanmasında hem kişinin kendisini nasıl gördüğü/tanımladığı hem de başkaları tarafından nasıl algılandığı/tanımlandığı önemlidir (Hakan, 1995:149). Başkaları ile girdiğimiz diyalojik ilişkilerle kurulan kimlik, doğası gereği toplumdan yalıtılmışlık içinde bireyin tek başına oluşturduğu bir şey değil, tersine diyalog yoluyla başkaları ile kısmen açık, kısmen de kendi içinden yaptığı konuşmalarla oluşan bir olgudur (Taylor, 2005:49). Kimlik, bir yandan ötekine göre kendini tanımlama, öte yandan öteki tarafından nasıl algılanıyorsa kendinin ‘o kişi/grup’ olduğuna inanma, algılandığı parametrelerle kendini özdeşleştirmedir (İnanç, 2006:16). Kimliği tanımlama aşamasında zorunlu olarak farklılık stratejisi üzerinden hareket etmek gerekmekte ve bu şekilde kurulan her kimlik öteki karşısında sınırlar çizmeye zorlanmaktadır (Laclau, 2000:28) Kendini tanımlamak için farklılığa vurgu yapan kimlik, bir yandan farklılığı ötekileştirirken, öte yandan temelde bir benzerlik havuzunu, bir aidiyeti ve mensubiyeti ifade ederek, bu benzerlik üzerinden homojen bir bütünselliği olan ‘biz’lik kategorisini oluşturmaktadır (Altuntaş, 2004:68).

Bu özellik nedeniyle ben-biz/öteki-onlar ayrımı kendi anlamlarını, çizdikleri sınırlarla belirlemektedir. Bu sınırların ortaya çıkardığı bölünme olmaksızın, birbirini karşılıklı olarak konumlandırmaksızın kimliğin anlamlandırılması zordur. Bu karşıtlıklar birbirini tamamlar, koşullandırır ve zıtlık içinde bir anlam kazanırlar. Ötekinin bir realite olarak kabul edilmesini sağlayan bu zıtlıktır. Kimliğin oluşumunu

sağlayan ben ve öteki arasındaki bu uzlaşmazlıktır (Bauman, 2004:42). Hall, bu uzlaşmazlığın kimliğin kendi olumlusunu sadece olumsuzun dar bakışıyla elde edebileceğini, inşa edilebilmesinin ötekine bağlı olduğunu gösterdiğini belirtmektedir (Hall, 1998:41).

Ancak, kimliğin tanımlanmasında mantıksal bir gereklilik olan farklılık, zorunlu olarak olumsuzluk biçiminde ortaya çıkmayabilir (Güleç, 2004:73) Bizce de önemli olan farklılığın niteliğinden çok onun varlığıdır. Farklılığın pozitif veya negatif niteliğinden çok bir realite olarak karşımızda durması kendimizi ona göre tanımlamamızı sağlamakta, bireysel ya da toplumsal olarak kendimizi toplumsal bir gerçeklik olarak konumlandırmamızı kolaylaştırmaktadır. Nitekim Derrida da kimliğin ancak farklılıklarıyla var olabileceğini, öteki olmadan kurulamayacağını, kimliğin benzeşenlerden oluşan bir kategori olduğunu belirtirken, hem dışlayıcı hem kapsayıcı karakteri birlikte içinde barındırdığını ifade etmektedir (akt. İnanc, 2006:17).

Her ne kadar kimlik bireysel bir olgu olarak tanımlanabilirse de, insanın ontolojik yönünün gerektirdiği aidiyet duygusu insanı bireyi aşan “biz” duygusuna yaklaştırır. Kollektif bir kimlik algılayışını zorunlu hale getirir. Bu aidiyet duygusu yer almaksızın bütünleşmiş bir kimliğin tutunum çerçevesi sağlanamaz. Tutunum çerçevesini sağlayamayan bireysel kimlik ise fragmente ve kırılan kalmaya mahkûmdur (Göka ve Beyazyüz, 2005:21). Bireyler açısından kolektiviteyi zorunlu kılan ve tutunum çerçevesini sağlayan şey, kimlik aracılığı ile kültürün, davranış kodlarının, moral değerlerin, bize toplumsal ilişkileri mümkün kılan, uyumu kolaylaştıran bir çevre sunmasıdır (Bostancı, 1998:53). Kişisel kimlik diye benimseyerek kendi kimliğimiz olarak algıladığımız şey büyük oranda içinde bulunduğumuz kolektivitenin sahip olduğu kimliktir (Akpolat, 2003:104).

Kimlik ile kişilik kavramları genellikle birbirine karıştırılmakta, sık sık bu iki kavramın aynı şeyi ifade ettikleri yanılgısına düşülmektedir. Oysa kimlik kişilikten farklı bir anlama sahiptir. Aynılığı ve sürekliliği içeren ve Latince “idem” kökünden gelen kimlik, kişiyi başkalarından ayırt eden duygu düşünce değer ve tutumların örgütlenmiş kaynaşmış bütünlüğü ile belirlenen kişilik özelliğidir (Güleç, 2005:73). Kişilik tek bir kimliğe indirgenebilir bir kavramsallaştırma değildir ve aksine çoklu kimliklerin şekillendirdiği bir özelliktir.

Kimlik üzerine yapılan tartışmalar iki temel eksen üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bunlardan birincisi kimlik olgusunu bireysel, durumsal ve dinamik bir olgu olarak; İkinci bakış açısı ise kimlik olgusunu yaygın, kapsayıcı, doğal, verili ve statik bir olgu olarak değerlendirmektedir. (Smith, 2002:27). Kimlik olgusunu bu tür kategorik bir ayırım üzerinden anlamaya çalışmak baştan olumlamak, mutlaklaştırmak ya da tamamıyla olumsuzlamak kimlik temelinde bugün yaşadığımız sorunları çözebilmemize yardımcı olmamaktadır. Kimliği tanımlamak ve ele avuca sığmaz kimlik taleplerini ya da kimlik siyasetini anlayabilmek öncelikle kimliğin statik ve dinamik niteliğini bir arada düşünmekle mümkündür. Tabii ki kimlik olgusunun hem verili ve statik yönleri hem de durumsal ve dinamik yönleri vardır. Tartışma ve tanımlardaki belirsizlik bunun en önemli göstergesidir. Kimlik dışarıda biçimlenen ve sonra bizim hakkında öyküler anlattığımız bir şey değildir. Kişinin kendi benliğinde öykülenen ve biçimlenen bir şeydir. Ancak statik değildir ve daima oluşum halindedir, tamamlanmamıştır ve sürekli bir oluşum durumunda olması nedeniyle asla tamamlanamaz, bitirilemez bir özneliktir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse sürekli inşa halindedir (Hall, 1998:70).

Baumann'ın etnisite bağlamında yaptığı açıklamadan hareketle denilebilir ki, kimlikler doğanın kendi işleyişinin değil, insanların eylem ve özdeşleşmelerinin bir ürünüdür. Doğanın sonlandırdığı bir olgu değildir kimlikler ve kendilerini gündelik yaşamda işler kılacak toplumsal ilişki biçimlerine, toplumsal koşullara ihtiyaç duyarlar, insan zihninin, becerilerinin ve planlarının bir ürünüdürler (Baumann, 2006:65). Soyut, akıcı ve değişken olan kimlikler, bireylerin ya da grupların derin duygularından kaynaklanırlar ve toplumsal, ekonomik ve siyasi çevre ile girilen ilişkilerle farklı biçimlere bürünerek farklı kollektiviteler arasındaki ilişkilerin belirleyiciliği ile farklı kategorik görünümelerde ortaya çıkarlar (Kostaryano, 2000:22).

Kimlik ve toplumsal varoluşun temelinde bulunan doğal bir duygu olarak kimlik duygusu, insanın toplumsal çevre ile etkileşimi sonucunda değişik kategorilerde belirginleşerek ona bir tutunum çerçevesi sağlarlar.

1.2. Dil Nedir?

Dil, insanların algılarına, iletişim becerilerine ve günlük yaşantılarına yön vererek toplumsallaşmanın temelini oluşturmaktadır. Dil olmadan bir toplumun ve o topluma ait bir

kültürün olması mümkün değildir. Dile ilişkin çok sayıda tanım bulunmaktadır. Bu tanımlarda yer alan ortak noktalardan yola çıkacak olursak dil;

Dilbilimsel açıdan bakıldığında ise dil, “düşünce, duygu ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünde ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve çok gelişmiş bir dizgedir” (Turan ve Akoğlu, 2011:335).

İnsanoğlu sosyal bir varlıktır ve çevresiyle iletişim kurmak için dili kullanır. Dinamik ve yaratıcı bir yapıya sahip olan dil toplumla birlikte değişmekte, toplumsal gelişime katkı sağlamakta ve bireyin, dolayısıyla toplumsal gelişimin önünü açmaktadır

Çoğu zaman “konuşma” ile aynı anlamda kullanılan dil, aslında konuşmanın ötesinde bir zihinsel sürecin kullanılmasını gerektirmektedir. Dil sözel mesajların olduğu kadar sözel olmayan mesajların da iletilmesini sağlayan etkili bir iletişim aracıdır. Günlük yaşantımızda gerçekleştirdiğimiz bütün eylemlerde sözel ve/veya sözel olmayan dil kullanılmaktadır. Dilin çok bileşenli ve karmaşık olan doğası dilin farklı şekillerde tanımlanmasına neden olmaktadır. Dile ilişkin ve dilin edinimiyle ilgili çok sayıda görüş ve tanım bulunmaktadır. Bu tanımlarda yer alan ortak noktalardan yola çıkacak olursak dil; Düşüncelerimizi sınıflamak, düzenlemek ve ifade etmek için kullandığımız bir semboller sistemidir (Otto, 2006).. Dil, sosyal olarak paylaşılan kodların ya da sembollerin çeşitli kurallara bağlı olarak kavramları temsil etmek üzere kullanıldığı geleneksel bir sistemdir (Owens, 1984).

Dilbilim Terimleri Sözlüğü’nde ise dil, “belli bir insan topluluğuna özgü, çift eklemli sesli göstergeler dizgesi” olarak tanımlamaktadır (Vardar, 1998:75). Bloom ve Lahey’e (1978) göre ise dil, kendine ait semboller ve kullanım kuralları olan, aynı dili konuşan insanlar arasında ortak kodlama yoluyla bilgi aktarımını sağlayan bir sistemdir (Bloom ve Lahey, 1978).

Martinet (1998) ise dili “insan deneyiminin, topluluktan topluluğa değişen biçimlerde, anlam birimlere ayrıştırılmasını sağlayan bir bildirim aracı” şeklinde tanımlamıştır (Martinet, 1998:28).

Piaget’e (1979) göre dil, “düşüncelerin görünenden daha derin bir düzeyde sürekli olarak birbiriyle zincir oluşturmasıyla ortaya çıkan bir üründür, düşünce dilden

önce oluşmaktadır; ancak, düşüncenin aktarılmasını sağlamak amacıyla kavramlaştırılmasına yardımcı olmaktadır.” (Savaş, 2006:31).

Kaplan (1985) dili, “duygu ve düşünceyi aktarmaya yarayan bir araç olduğu için, insan topluluklarını amaçsız bir yığın ve kitle olmaktan kurtaran, aralarında duygu ve düşünce birliği olan bir millet hâline getiren değer.” (Kaplan, 1985:43). olarak tanımlarken dilin daha çok toplumsallaşma üzerindeki etkilerine vurguda bulunmaktadır. Saussure (1985) ise dili, “göstergeler ve işaretlerden oluşmuş bir sistem” olarak tanımlamaktadır (Saussure, 1985:18).

Koç (1998) dili, “bireylerin sağlıklı yetişmesinde, sağlıklı toplumların, ulusların ve köklü bir kültürün oluşmasında, korunmasında ve gelecek kuşaklara aktarılmasındaki en önemli araç” olarak tanımlamaktadır (Koç, 1998:3).

Dil, düşünme ile birlikte, bellek, muhakeme, problem çözme ve planlama gibi bilişsel süreçleri de içermektedir. Aynı zamanda, özellikle insanların sosyal yaşamları için bir gerekliliktir.

1.3. Anadil Edinimi

Dilbilimciler tarafından bir kişinin içinde doğup büyüdüğü aile ya da toplum evresinde ilk öğrendiği dil olarak tanımlanan anadil (Sinan, 2007:2) bireyin çocukluk çağında tanıştığı ve devam eden yıllarda, akademik yaşantıda da tanımaya devam ettiği ilk dil olması nedeniyle önem taşımaktadır. Çünkü “dil, bir ulusun kültür düzeyini gösteren en iyi araçtır. Ancak kendi diline dayanan, kendi dilinde ilerlemeler yapan bir ulus gerçek bir kültürün de yaratıcısı olabilmektedir” (Çelebi, 2006:287). Bunun yanı sıra kullanıldığı toplumdaki bireylerde, ortak bir evreni anlamayı kolaylaştıran ve anlatma yolu kazandıran, insanın zihninde evreni biçimlendiren bir düşünce dizgesi olarak karşımıza çıkan anadili (Kilimci, 1998:226) toplumsal yaşamı kolaylaştıran bir iletişim aracı işlevine de sahiptir.

Gerek akademik yaşamda, gerek mesleki yaşamda anadili iyi ve doğru kullanmak, anadilinin inceliklerini bilmek ve düşünceleri düzgün bir biçimde ifade etmek bireyin yaşamını kolaylaştırmakta ve beraberinde başarıyı da getirebilmektedir. “Anadilini iyi ve doğru biçimde öğrenememiş bir kişiden bir yabancı dili öğrenmesi (Ültanır, 1993:72); yazılı bir rapor hazırlaması, sağlıklı diyaloglar kurması beklenmemelidir. Ayrıca Çelebi’ ye (2006, s.300) göre “anadilinde eksik olan bireylerin

bilimde ve sanatta nitelikli ürünler ortaya koyması beklenmemektedir” (Çelebi, 2006:287).

Dil edinimi kavramı günümüzde, kaynağını çocukla en yakını arasında doğumdan hemen sonra başlayan ilişkilerden alan ve en karmaşık şekliyle erişkinliğe kadar devam eden çok boyutlu ve sürekli bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Zollinger, 1994).

Dil ediniminin ilk safhalarında karşılıklı paylaşım ön plandadır. Çocuk, doğumdan itibaren yakınında bulunan kişiler ile doğrudan ilişkilerinde iletişimsel paylaşımın kurallarını öğrenmekte ve iletişimsel bir dil ortamında büyümektedir. Bu ilk evrenin ilk paylaşımlarında yalnızca çevresinde var olan nesneler hakkındaki iletişim şeklini kavramakta ve bununla birlikte ilk sözcükleri anlayıp üretebilmektedir. Ancak bu sözcüklerin bir temsil özelliği bulunmamaktadır (Kuhn, 2006).

Dil ediniminin ikinci safhası; çocuğu, sözcüklerin temsili boyutunu kavramaya ve dilin anlamsal düzlemini geliştirmeye yönlendiren bilişsel süreçler ile tanımlanmaktadır. Bilişsel süreçte, çocuk somut olmayan olay ve nesneleri düşünüp kurgulamayı öğrenmekte ve böylece yavaş yavaş somut ortamdan sembolik düzleme geçmektedir (Kuhn, 2006).

1.4. İki Dilin Eşzamanlı ve Ardışık Edinimi

İki dillilik 20. yüzyıldan günümüze kadar gittikçe kapsamlı hale gelen kavramsal bir yapı içermektedir. Kuramsal olarak tartışılmaya başlandığı ilk yıllarda, bireyin sahip olduğu her iki dilde de uzmanlaşması olarak tanımlanan iki dilliliğe ilişkin bu bakış açısının yansımalarını, günümüzde de çeşitli dilbilim kitaplarında görmek mümkündür. Günümüzde kapsamı ve sınırları tartışılmaya devam edilen iki dillilik bir dil fenomeni olarak düşünülse de, temelde dilin kullanım özelliği ile ilişkilidir (Mackey, 2002:330). Kültürel açıdan dil bir grubun özelliğini ifade ederken, iki dillilik daha çok bireyin özelliklerine işaret etmekte ve bireyin iki dili birden kullanması, iki farklı dil topluluğunun varlığı ile açıklanmaktadır.

İki dilliliğe ilişkin erken dönemlerde yapılan tanımlar incelendiğinde, iki dilliliğin Bloomfield tarafından “iki dilde birden anadilde olduğu gibi kontrol sahibi olmak” şeklinde tanımlandığı görülmektedir (Bloomfield, 1933:56). Bu tanım Haugen

tarafından genişletilmiş ve “bir dildeki konuşmacının diğer bir dilde anlamlı cümleler üretebilme becerisi” olarak tanımlanmıştır (Haugen, 1953:7).

Geçmiş yıllarda iki dillilikle ilgili yapılan çalışmalarda, “bireylerin sahip oldukları her iki dilde de, ana dilde olduklarından daha az kontrol sahibi olmaları” varsayımı tartışılmış, bu tartışmaların odak noktasını çoğunlukla bilişsel ve akademik güçlüklerin temelinde, ana dile ilişkin yetersizliklerin yer alıp almadığı oluşturmuştur (Cummins, 1979:199).

Bir dilin edinimi gibi, çocukların sosyal bağlam içinde öğrendikleri birden fazla dile ve iki dile eşzamanlı olarak maruz kalma durumları, birbirinden farklılık gösterebilmektedir. İki dilin eşzamanlı öğrenilmesi, çocukların üç yaşından önceki deneyimleri ve her iki dilin birden, doğumdan itibaren evde konuşulmasıyla kazanılmaktadır. Dolayısıyla, iki dilin eşzamanlı ve sırayla kazanımına ilişkin ayrımın yaklaşık olarak üç yaşında yapılabileceği belirtilmektedir (Genesee, Paradis ve Crago, 2004). Çocukların, yaklaşık üç yaşından sonra ilk diline, ikinci bir dilin eklenmesi, dillerin sırayla/ ardışık kazanımı olarak adlandırılmaktadır (Yazıcı, 2007). Her ne kadar, araştırmacılar tarafından aynı anda ve ardışık iki dilliliğin ayrımı, 3 yaş olarak belirtilmiş olsa da (Genesee, Paradis ve Crago, 2004) iki dilliliği ardışık olarak öğrenenlerin ikinci dili çoğunlukla okul yaşantısıyla birlikte öğrenmeye başladıkları belirtilmektedir.

Örneğin; göçmen ailelerin çocukları genellikle kendi dillerini ev içinde, çoğunluğun kullandığı dili ise, okulda öğrenmeye başlamaktadırlar. Bu durumda, çocukların daha çok maruz kaldıkları dil, baskın olan dil olmaktadır (Genesee, Paradis ve Crago, 2004) Çocuklar farklı şekillerde ikinci dile maruz kalabilmektedirler. Bazı çocuklar iki dili de doğumdan itibaren ev içinde öğrenirken, bazı çocuklar okul öncesi eğitim programlarına başladıklarında ikinci dil ile karşılaşmaktadırlar. Alan yazında, iki dili eşzamanlı olarak öğrenen (spontan) ve ikinci dili ilk dilden sonra öğrenen (ardışık) çocukların birbirinden ayırt edilebileceği belirtilmektedir (McLaughlin, 1984).

1.5. İki Dillilik ve Diller Arasındaki İlişki

En genel ifadeyle iki dillilik, “bir bireyin iki dil bilmesi ya da bir toplumda iki dil kullanılması” olarak tanımlanmaktadır. Ancak iki dillilik olgusunun disiplinler arası bir çalışmayı gerektirmesi nedeniyle bu kavrama ait yaklaşımlar oldukça farklılık

göstermektedir. Örneğin Bloomfield (1933), iki dilliliği iki ayrı dili ana diline yakın bir seviyede bilme olarak tanımlamaktadır. O'Doherty (1958), bireyin iki dilli sayılabilmesi için ikinci dilin bir iletişim aracı olarak kullanılabilmesi gerektiğini düşünür. Diebold (1961), iki dilliliğin yazılı dili anlama ya da okuduğunu anlama becerisi olarak kabul edilmesini önermektedir. Weinreich, iki dilliliği “duruma göre iki ayrı dilden birini kullanma” olarak tanımlamakta; Haugen de Weinreich’in tanımına dayanarak iki dilliliği “iki ayrı dili bilme” olarak belirlemektedir (Aktaran, Görgü, 1997).

Aksan (1982) ise dil biliminde iki dilliliği, bireyin çeşitli nedenlerle ve değişik koşullar altında birden fazla dili edinmesi, kullanması ya da ikinci bir dili ana diline yakın bir düzeyde öğrenmesi durumu şeklinde ifade etmiştir (Aktaran, Gür, 1997).

Çok dilli çevrede yaşayan çocukların dil örüntüleri, oldukça karmaşık olabilmektedir. Azınlık grubuna dâhil olan birçok iki dilli çocuk, ikinci dili ardışık olarak öğrenmektedir. Bu çocuklar kendi etnik gruplarına ait olan dili, evde ve kendi topluluklarında öğrenirlerken, ikinci dili genellikle aşamalı olarak televizyon, akran etkileşimi ve günlük bakım veren kurumlara başladıklarında öğrenmektedirler (Verhoeven, ve Strömquist, 2001:14). Dünyanın birçok yerinde farklı etnik gruplardan gelen azınlık çocuklar, tamamen ikinci dili içeren ve çocuğun anadilini göz ardı eden müfredatların içine gömülmüşlerdir. İki dillilik gelişimiyle ilgili yapılan daha önceki çalışmalar, dil kazanım sürecinin temel özelliklerinin tek dilli ve iki dillilerde çok benzer olduğunu göstermektedir (Verhoeven, 2007).

Baskın olan dil, dili ardışık olarak kazanan iki dilli çocuklar için zaman içinde değişebilmektedir. İkinci dil genellikle çoğunluk tarafından kullanılan dil olduğu için zamanla ikinci dil baskın hale gelebilmektedir (Kohnert, 2004:53-76). Bu nedenle aynı iki dili konuşan 7 yaşındaki iki dilli çocuklar, sahip oldukları her bir dile ne kadar maruz kaldıkları, her bir dili kaç yaşında kazanmaya başladıkları ve baskın olan dil gibi açılardan birbirlerinden farklılaşmaktadırlar. Bütün bu etkenler, iki dillilerin sahip oldukları her bir dildeki dilbilimsel performanslarını etkilemektedir. İki dilli çocukların dilbilimsel performansları incelenirken, sahip oldukları her iki dildeki sosyolinguistik durumları (azınlık/çoğunluk olmaları gibi) arasındaki ayrım da göz önünde bulundurulmalıdır. Yapılan bir çalışmada, çoğunluk dilini -Kanada'daki İngilizce gibi- evde konuşan ve Fransızca'yı ikinci dil olarak okulda öğrenen çocukların, ilk dili

Tagalog dili gibi azınlık dili olan ve İngilizceyi ikinci dil olarak okulda öğrenen çocuklara göre farklı dil çıktılarına sahip oldukları bulunmuştur (Genesee, Paradis, ve Crago, 2004).

Paradis'e göre (2010) birinci dili azınlık dili olan çocuklar, ana dillerini tam olarak kazanamama ve/veya ana dillerini kaybetme konusunda risk altındayken, ana dili çoğunluk dili olan çocuklar için böyle bir durumun söz konusu olmadığı açık bir şekilde görülmektedir. Ancak, iki dilli çocuğun sahip olduğu her iki dil de -Kanada'daki İngilizce ve Fransızca gibi- çoğunluk diliyse, çocuğun bu dilleri sırayla ya da eşzamanlı kazanmış olmasına bakılmaksızın, her iki dil birden yaygın olarak konuşulduğu, bu dillere toplum tarafından değer verildiği ve bu diller devlet ve eğitim sistemi tarafından desteklendiği için bu dillere ilişkin çıktılar çok daha gelişmiş olmaktadır (Paradis, 2010:227-252).

1.6. Dil ile Kimlik Arasındaki İlişki

Dil, siyasal sınırlar, kültür, din, ideoloji ve etnik kökenler; ülkeleri, halkları ve daha küçük insan topluluklarını kaynaştırıp birleştiren ya da birbirinden çeşitli etkilerde ayıran temel öğelere dönüşebilirler. Bireylerin kendilerini tanımlama ve kimliklerini yapılandırma süreçleri bu çok çeşitli dinamiklerin etkisi ile gerçekleştirmekte, bu süreçte dil ve kültürün büyük etkisi bulunmaktadır.

Kimlik ifadesi sözlük anlamı itibariyle aynılık demektir. Bu ifade, bireylerin kendilerini benzer olan şeylerle özdeşleştirip tanımlamalarını, benzer olmayı da kendilerinden ayrı tutmalarını temel almaktadır. İnsanların kendilerini benzer kültürü paylaşanlar, aynı ırktan olanlar, aynı dinden olanlar ile beraber saymaları ve bütün bunlara göre bir kimlik inşa etmeleri, kimliğin benzerlikler ve farklılıklar ile ilişkisini daha net ortaya koymaktadır. Bu anlamıyla bireyin kendisini benzerlikler ile tanımlaması farklılıkların yoğunluğuyla da yakından alakalıdır.

Mesela Türkiye' de yaşayan bir kişi kendisini Türkiye'de Elazığ' ı, Elazığ'da da x köyünden ya da ailesinden olarak tanımlayabilir. Ancak farklılık uluslararası kıyaslamayı gerektirdiğinde bu kişi kendini Türk olarak ifade eder. Öteki'nin alanı genişledikçe ben alanı da genişlemektedir. Aynı kişinin kendisini inancıyla tanımlaması da bulunduğu alana göre değişebilir. Bu kişi bir sinagogda muhtemelen Müslüman

yönünü ön plana çıkaracaktır. Çok dilli bir bireyin anadilin haricinde bildiği bir dilin konuşulmadığı bir ortamda ikinci bir dili bildiğini göstermeye çalışması muhtemeldir.

Kişilerin kendilerini tanımlamaları ırk, renk, dil, memleket gibi çoğu kalıtsal değerler üzerinden olabileceği gibi, öğrencilik ve akademisyenlik gibi sonradan elde edilmiş konumlar ile de olabilir.

Dil, insanların kendilerini öteki olarak adlandırdıklarından ayırmalarını sağlayan en önemli ayırıcı özelliklerden biridir. Dilin doğal olarak insanları birbirinden ayırıcı rolü, insanların onun üzerinden kimlik oluşturmalarına neden olur, ama ayrımcılık yapmak istediklerinde de bu kimlik sıfatı bir ayırım ölçüsü haline getirebilirler.

İKİNCİ BÖLÜM

2. İLETİŞİM

2.1. İletişim Nedir?

İletişim oldukça geniş ve farklı tanımlara sahip bir kavramdır. Neredeyse her düşünür, kendince bir anlam yükleyerek iletişim kavramını tanımlamıştır. Bazıları çok sınırlı tanımlarken bazılarının da olabildiğince geniş bir tanım kullanmıştır. İletişimi karşılıklı konuşma olarak tanımlayan olduğu gibi beden duruşunu, kıyafetleri, sembolleri iletişimin bir parçası olarak görüp tanımlayanlar da vardır.

İletişim, davranış, düşünce ve bilgi aktarılmasıdır (İlal, 2007:9). İletişim, bireylerin birbirlerini anlayabilmeleri için aralarında gerçekleştirdikleri bir haber alışverişidir. İnsan ilişkilerini düzenleyen çok önemli bir süreç ve toplum hayatının kaçınılmaz bir tarafıdır (Bilen, 2004:39).

İletişim, insanlar arasında devamlı gelişen bir etkileşim ve ilişki şekli olmasından dolayı “toplumsal bir faaliyet”; anlamlar ve öğeler kültürel değerler içermesinden dolayı “kültürel” ve insanların sosyal ilişkileri yönünden tespit edilen ve bu ilişkileri tespit eden özelliğinden ötürü “sosyal bir gerçeklik” olarak kabul edilmektedir. Zira toplum, var olduğu ilk günden günümüze kadar iletişim faaliyetini yerine getirmek için çeşitli yöntemlere başvurmuştur. Eski tarihlerde kullanılan yöntemler gelişmiş ve birbirlerini tamamlamış; fakat birisi, diğerinin yerini alamamıştır. İletişimin en ilkel, en yalın, enstrümanlarından biri kabul edilen işaretler, kelimelere dayalı olan yazı ve konuşma diliyle birlikte, beden diliyle sözsüz anlatımlar (mimikler, jestler, cevap vermeme, sesiz kalma, dokunma gibi davranış ve tutumlar; resim, dans, vb.) da yüzyıllar boyu insanlar tarafından kullanılmıştır (Karaoğlanoğlu, 2006).

Bilgilendirme, yönlendirme, eğitme, bilgi ve becerileri iletme, denetleme, duyguları dile getirme, sorun çözüp kaygı azaltma, eğlendirme, toplumsal ilişki kurma, gerekli rolleri üstlenme ve uyarma iletişimin temel işlevleri olarak sıralanabilir. Bundan başka iletişim, toplumsal bir siyasal bir araç eğitimde ve ekonomide güç, teknolojideyse yeni farklı durumların kaynağı sayılmaktadır (Akdoğan, 1995:32-33).

Toplumların ve kişilerin birbirleri ile iletişimleri neticesinde kültür, dil teknoloji ve daha birçok kavram gelişme ve yayılma imkânı bulmaktadır “İletişimin öznesi

algılayan ve anlayan insandır. Nesnesiye varlık ortamında dolanıp duran her şeydir” (Güneş, 2001:105).

Toplumsal yaşamın rutin işleyen zamanlarında iletişimsel eylemin içeriği ve varlığı insanın temel gereksinimleri doğrultusunda oluşmaktadır. Yaşamı anlamak ve anlamlandırmak maksatlı yoğun gayret içinde olan toplumu oluşturan insanların, bu gayret adına elde ettiği en rasyonel ve evrensel sonuç olan iletişim, hem toplumsal beraberliği hem de bireyselliği kapsar. İletişim eylemini gerçekleştiren katılımcılar, yaşadıkları bir olayda hem kendilerini anlamaya çalışır, hem de kullandıkları ayrıca yeniledikleri bir kültürel gelenek içinde bulunurlar. İletişim bir süreç olarak, kültürel bilgilerin yenilenmesi ve aktarılması noktasında, toplumsal hayatın devamlılığına ve toplumsal dayanışmaya hizmet etmektedir (Akın, 2003:71).

2.2. İletişim Sürecinin Temel Öğeleri

İletişim, sosyal hayatın içinde var olan tüm insanlar için önemli olan bir kavramdır. Diğer bir anlatımla, iletişim, ebeveyn, çocuk, öğrenci, arkadaş, akraba, çalışan, işsiz ve yöneticiler bakımından anlamı ve önemi fazla olan sosyal bir olgudur. Toplumsal hayatın temelinde olan ve örgütsel yapının özünü meydana getiren iletişim düzeni, gruplar ve örgütler arasına ilişkiler kurmayı hedefleyen bir süreçtir.

İletişim sürecinin olması için gerekli olan iki kişiden biri gönderici yani kaynak, diğeri ise alıcıdır. Gönderici, öncelikle göndermek istediği mesajı fikir olarak zihninde tasarlar ve daha sonra bu fikri kodlar, yani sözcüklere, şekillere rakamlara veya beden diline dönüştürür. İletişimde buna sembol oluşturma denmektedir. Semboller belli kodlara dönüştürülerek iletişim kanalı aracılığıyla alıcıya ulaştırılmaktadır. İletişim sürecini oluşturan temel öğeler şu şekildedir.

- **Kaynak:** İletişim sürecini başlatan bireydir (Ergin ve Birol, 2000). Mesajı nakletmek üzere veren, iletiler zinciri üreten kaynak, iletişimde bir mesajı nakletme amacıdır (Telman ve Ünsal, 2005).

- **Mesaj:** Bilginin, duygunun düşüncenin, iletme uygun hazır bir mesaj şekline dönüştürülmesidir. Kaynağın oluşturduğu veya aklından geçirdiği düşünceler, alıcıların anlayabileceği simgeler ile kodlanarak mesaja dönüştürülmektedir (Gürgen, 1997). Kodlama yapılmadan, bilgilerin bir insandan diğerine iletilmesi mümkün değildir (Telman ve Ünsal, 2005).

• **Kanal:** Kaynak bireyden alıcı veya hedef kitleye, mesaj haline dönüştürülmüş anlamın ulaşmasına olanak sağlayan yola kanal ismi verilmektedir (Cüceloğlu, 2009:73). Kanal ayrıca oluk ve araç olarak da adlandırılmaktadır. Kaynağın mesajının alıcıya ulaşması için, diğer anlatımla iletiyi kaynaktan alıp, paylaşması istenene iletebilmek için mutlaka bir kanala gereksinim olmaktadır (Yüksel, 2009:11).

• **Alıcı (Hedef):** Kaynaktan kanalı aşarak alıcıya ulaşan mesajların kapsadığı sembollerdeki kodun anlaşılmasıdır. Alıcı, kendisine gelen mesajı hafızasında bulunan sembollerin manalarına göre yorumlamaktadır. Her kişinin kaynak olarak sahip olduğu semboller aile, sokak, sosyal çevre okullar, gibi değişik kültürlerden gelmiş olan uyaranlar ile meydana gelmektedir. Bu sebeple kod çözme her kişinin kendi şablonlarına göre olmaktadır. Bunun yanında, kaynaktan gelen mesajın her bir ayrıntıyı alıcıya tam ulaşmamış ise, alıcının beyinde o boşluklar kendi hafızasındaki kalıplara göre sonlandırmaktadır (Telman ve Ünsal, 2005).

2.3. Bir Toplumsal İletişim Sistemi Olarak İletişim Çeşitleri

Kişilerarası İletişim

- Grup İletişimi
- Örgüt İletişimi
- Toplumsal İletişim

2.3.1. Kişilerarası İletişim

Kişiler arası iletişim ise bir kişinin bir başkası ya da başkalarına niyetli ya da niyetsiz olarak sözel ya da sözel olmayan mesajlarını iletmesi ve onun ya da onların mesajlarını alması süreci biçiminde tanımlanabilir.

Kişiler arası iletişim bazı öğelerden oluşmaktadır. Öncelikle söyleyecek sözü, iletilecek duygusu olan ve kısaca mesajı olan bir kaynak kişi vardır. Bu kişi mesajlarını sözel ya da sözel olmayan yollarla verebilir. Verdiği mesajın bir içeriği vardır ve içeriğini tam olarak aktaramayabilir. İletişimde ayrıca mesajı alan kişi ya da kişiler olur. Bu alıcılar da mesajı, veren doğru biçimde sunsa da tam olarak anlayamayabilirler. Mesajı veren, mesajı alanın tepkisi sonucu mesaj alan kişi yerine de geçer. Böylece iletişim içinde taraflar mesajı alan ve veren rollerinde olurlar. Elbette bu mesaj alış veriş bir ortamda gerçekleşir. Bu ortam fiziksel ya da psikolojik olarak ele alınabilir.

Psikolojik ortam daha çok duygusal ton ile ilgilidir. Tarafların birbirlerini anlayıp anlamadıklarına ilişkin geri bildirimler vermeleri de bu tanımın içinde yer almaktadır.

2.3.2. Grup İletişimi

Sosyal bir varlık olan insan çeşitli sosyal yapılar içinde yer almaktadır. Bu yapılardan biri de gruplardır. Sosyal grup, “yüz yüze etkileşim içinde bulunan, grup içindeki üyelerin varlığından haberdar olan, kendisini ve diğerlerini bu grubun üyesi olarak hisseden, belirli ortak amaçların gerçekleştirilmesi için birbirini destekleyici yönde hareket eden, karşılıklı olarak bir birine bağımlı, iki veya daha fazla bireyden oluşan birliktelik” olarak tanımlanabilmektedir. Örgütsel açıdan bakıldığında ise gruplar her örgütün temel parçalarından biri olarak değerlendirilebilir ve bu bağlamda grup, ortak bir amaç için bir araya gelmiş iki veya daha fazla kişi olarak ifade edilebilir. İnsanlar çeşitli sosyal gruplar içerisinde yer almakta ve bu gruplar içerisinde diğer üyelerle sürekli olarak iletişim halinde bulunmaktadır. İnsanların grup içerisinde kurduğu iletişim grup iletişimi olarak adlandırılmaktadır.

2.3.3. Örgüt İletişimi

Örgütsel İletişim, örgütte meydana gelen ve de örgütsel amaç için yapılan iletişim olarak tanımlanabilir. İletişim olmadan bir örgütün var olması mümkün olmamaktadır. Örgüt insanlardan oluşan bir yapıdır. Bu yapı içerisinde yer alan insanlar arasında bir etkileşim olmadığı durumda örgüt sosyal bir yapı olarak var olamamaktadır. İletişim bir örgütte amaçların paylaşılması ve de koordinasyon sağlanmasında temel mekanizmadır. Bunun yanı sıra iletişim planlama, karar verme güdüleme ve denetim işlevlerinin yerine getirilmesinde de çok önemli bir rol oynamaktadır.

2.3.4. Toplumsal İletişim

İletişim olmadan toplumun olamayacağı gerçeği iletişim olgusunun toplumsal niteliğini yalın biçimde ortaya koymaktadır.

Bir toplumsal ilişkiler sistemi olarak açıklanan bu gerçeği, Zıllıoğlu (1996:13), “iletişimin temel özelliği toplumsal oluşudur” biçiminde belirlemektedir. Tüfekçioğlu (1997:84)’na göre, iletişimin, toplum yaşamının başlangıcından beri var olması, onun

toplumsal niteliğini ortaya koyar. Dolayısıyla, iletişimi bir ileti alışverişinden çok toplumsal niteliği ile ele almak gereği ortaya çıkmaktadır.

İletişim, toplumsal varoluşu gerçekleştirmenin, yani toplumsal bir varlık haline gelmenin bir koşulu ve toplumun bütün kurumlarının yaşayabilirliğini sağlayan bir sistemdir (Özkök 1985: 11-12). İletişimin toplumsal ilişkileri sürdürme yolu niteliği taşıması (Kaya 1985:1), onun, toplumsal bir olgu oluşana dayanak oluşturabilir. Toplumun yapısında sürekliliği sağlayan ve değişikliği yaratan bir süreç olarak iletişim (Usluata 1997:62), bunu, toplumsal etkileşim aracılığıyla gerçekleştirir (Mc Quail and Windahl 1997:15; Fiske 1996:16).

Bu öncüllere dayanarak, iletişimin bir toplumsal süreç olduğu belirtilebilir ki, bu da iletişimin toplumsal niteliğini ifade eder. İletişimin toplumsal niteliğini ortaya koyan başlıca dayanaklardan birisi, onun, doğrudan “toplum” kavramından kaynaklanıyor olmasıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Problem Durumu

Günümüzde çok dillilik kavramı önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Teknolojinin gelişmesi, kitle iletişim araçlarının gelişmesi, değişen ekonomik ve sosyolojik şartlar, dünyanın gittikçe daha global bir hal alması çok dilliğin önemini artırmıştır. İnsanlar yaşadığı çevrede iletişim kurabilmek, iş bulabilmek, farklı kültürleri tanımak gibi amaçlarla çok dilli bireyler haline dönüşebilmektedir. Çok dillilik kavramı derinlemesine araştırılması gereken bir konudur.

Bu çalışmada çok dilli bireylerin ikinci bir dili neden öğrendikleri, ana dillerinin ne olduğu, çok dilli bireylerin duygu ve düşüncelerini en iyi hangi dille anlatabildikleri ve yazabildikleri, biz ve ötekileri hangi kavramlara göre değerlendirdikleri, ana dil kavramı, ikinci dillerin edinimi, iletişim, dil kimlik ilişkisi konuları ele alınmıştır.

3.2. Araştırma Amacı

Bu araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

1. Anadil nedir?
2. Kimlik nedir?
3. Anadil ile kimlik arasında bir ilişki var mıdır?
4. Çok dillilik nedir?
5. Çok dilli bireylerin çevreleri ile olan iletişimleri nasıldır?
6. Çok dilli bireyler biz ve ötekileri hangi değerlere göre tanımlar?

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma Elazığ ilinde yaşayan çok dilli bireylerin dil kimlik ilişkilerini ve bu ilişkinin iletişimlerini ortaya koymak için yapılmış bir çalışmadır. Bu bağlamda dil kavramı, çok dillilik kavramı, kimlik kavramı, iletişim kavramı değerlendirilmiştir. Bu nedenle geçmişe ve günümüze yönelik olarak yapılacak olan bu araştırmanın verilerini toplamak için tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelinin temel özelliği geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımı olmasıdır.

Araştırma, belge tarama yoluyla gerçekleştirilmektedir. Ayrıca içerik analizi yöntemi de kullanılacaktır. Bu yöntem kayıtlı bilgi içeren her tür basılı, görsel, elektronik ve diğer türden belgelerin analizini araştıran bilimsel bir yöntemdir.

Araştırmada, veri toplama yöntemi olan anket yöntemi de uygulanmıştır.

3.4. Araştırma Modeli

Araştırma Elazığ ve çevre ilçelerinde yaşayan Çok dilli bireylerin dil ile kimlik ilişkisi ve iletişimi etkisi görüşlerine dayanarak incelemeyi amaçlamıştır. Bu nedenle araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Anket yoluyla belirlenen veriler, betimsel istatistik teknikleri kullanılarak değerlendirilmiştir.

3.5. Evren

Araştırmanın evreni, 2014 yılında Elazığ kent merkezinde yaşayan insanlardır. Güvenilir verilerin elde edilmesi amacı ile örneklem alma yoluna gidilmemiş, evrenin bütünü üzerinde basit rastlantısal örneklem alınarak değerlendirilmiştir.

Bu çerçevede güvenilir örneklem sayısı olarak %95 güven sınırları çerçevesinde 381 kişiye ulaşılmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Buna bağlı olarak olası iptallerin de yaşanabileceği göz önüne alınarak 600 anket hazırlanmış ve bunların 562 anketi sahada uygulanma yoluna gidilmiştir. Örneklem alma tekniği olarak da basit rastlantısal örneklem tekniği kullanılmıştır.

Örneklem teşkili olarak toplam 562 anket ve bu anketlerin analiz süresince önce çelişkili bulunan anketler ayrıştırılmış. Bu şekilde olan 62 anket elenmiştir. Kalan 500 anket değerlendirilmeye alınmıştır.

3.6. Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilecek olan Çok dilli bireylerin dil ile kimlik ilişkisi ve iletişimi etkisi görüşleri anket formuyla elde edilecektir.

3.7. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılarak, frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve varyans analizi kullanılacaktır.

Güvenilirlik analizi anket çalışmalarında sonuçların tekrar edilebilirliğini göstermesi açısından son derece önemlidir. Araştırmalarda, aynı süreçlerin izlenmesi ile aynı sonuçların alınabilmesi istenmekte, aksi halde, hangi sonucun "güvenilir" olduğuna karar verilememektedir. Bu anlamda güvenilirlik, teknik bir sorun olup, bilimsel çalışmanın ilk koşullarından kabul edilmektedir. Özellikle toplumbilimlerde yapılan çeşitli ölçmelerde, ölçülen kavramın hemen her boyutu ile ilgili çok sayıda ölçüt kullanılmaya çalışılmakta ve bu bir test ya da tutum ölçeği ise, madde sayısı artırılmaktadır. Böylece, yansız hataların birbirini dengelemesine ve benzer sonuçların alındığı indeks değerler elde edilmesine çalışılmıştır (SPSS kullanım kılavuzu).

Güvenilirlik, bir korelasyon katsayısı (r) ile belirlenmektedir ve sıfır ile bir arasında değişen değerler almaktadır. Değer bir (1.00)'e yaklaştıkça güvenilirliğin yüksek olduğu kabul edilmektedir.

Tüm değişkenlerin olduğu ön araştırmada Cronbach's Alpha değeri dikkate alınmaktadır. Anlamlı istatistiki çalışmalarda bu değer 0.7'den büyük olması beklenmektedir.

Gerçekleştirilen pilot çalışmada konsantre olunan Cronbach's Alpha değeri 0.721 olarak hesaplanmıştır

Ön araştırmanın güvenilirlik analizi

Cronbach's Alpha	N of Items
,721	37

Güvenilirlik analizlerinde "Reliability Statistics" Çizelgesinden faktörün Güvenilirliğinin α değeri 0.721'den büyük bile olsa bu katsayı yalnız başına yeterli değildir. Sağlıklı bir değerlendirme yapabilmek için faktördeki her bir sorunun bu katsayıya katkısının incelenmesi gerekmektedir.

Cronbach Alpha'nın düşük çıkmasına neden olan değişkenleri saptamak içinde aynı şekilde toplam istatistik değerleri göz önünde bulundurularak elemeler soruların tek tek incelenmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Maddelerin güvenlik analizini gösteren tablo

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Soru 1	142,2572	235,107	,410	,777
Soru 2	142,2891	236,836	,337	,779
Soru 3	142,4824	238,148	,282	,780
Soru 4	141,5942	236,600	,400	,778
Soru 5	141,2652	234,246	,402	,776
Soru 6	142,9824	240,904	,126	,704
Soru 7	141,5942	232,920	,432	,707
Soru 8	141,4089	233,023	,506	,706
Soru 9	141,5990	233,485	,433	,707
Soru 10	141,2668	234,791	,453	,706
Soru 11	141,8083	233,163	,364	,706
Soru 12	142,2157	235,174	,327	,709
Soru 13	141,2748	234,196	,462	,705
Soru 14	141,5879	232,383	,444	,777
Soru 15	142,0304	233,783	,369	,779
Soru 16	141,7380	230,709	,477	,780
Soru 17	141,5607	235,898	,406	,778
Soru 18	141,8355	235,789	,381	,776
Soru 19	141,6741	237,078	,388	,704
Soru 20	141,6118	231,924	,561	,707
Soru 21	141,4984	230,836	,635	,706
Soru 22	141,6805	231,079	,550	,707
Soru 23	142,7316	245,355	,023	,706
Soru 24	142,8259	237,827	,280	,706
Soru 25	141,9026	235,538	,358	,709
Soru 26	141,8419	235,647	,351	,705
Soru 27	141,7316	233,451	,520	,777
Soru 28	141,8930	233,801	,455	,779
Soru 29	142,4233	233,867	,351	,780
Soru 30	142,3594	233,815	,358	,778

3.8. Faktör Analizi

Faktör analizi deneklerin ankette sorulan sorulara bakış açılarının boyutlarını tespit etmek için kullanılmaktadır. Bu sayede sorular kendi içlerinde gruplandırılarak asal boyutların oluşması sağlanır. Bu asal boyutlar sayesinde farklı grupların birbirlerinden hangi açılardan farklı oldukları, hangi açılardan benzer oldukları tespit edilebilir. Faktör Analizi için ankette sorulan 30 sorular değerlendirilmiştir. İlk 7 soru demografik sorular sınıfına girmektedir ve anketörlerin tabii gruplarını belirtir. Faktör

Analizi 30 boyutlu anket cevapları uzayını azaltmaya çalışır. Bu sayede bazı sorular birbirlerine yakınlaşır, bazı sorularsa uzaklaşır. Boyutlar bu kümelenmelerden oluşur. Faktör analizindeki optimum boyut sayısını belirlemek için temel olarak iki yöntemden faydalanılır. Birinci yöntem ankette ulaşılan varyansın belli bir yüzdesini açıklayabilen en düşük boyut sayısı, ikinci yöntem ise göreceli olarak boyut artırımını ile kazanılan varyanstaki düşüştür. Açıklanan toplam varyans yöntemine göre minimum varyansın %57,625'ini açıklayabilen boyut sayısı faktör boyutlarını belirler. İstatistikî olarak SPSS'de bu yöntem aşağı yukarı karakteristik köklerin 1'den büyük olmasına denk gelir. Açıklanan Toplam Varyans Tablo 2.'da ilgili boyut sayısının 15 olması gerektiği elde edilmiştir. Faktör Analizinde optimal boyut sayısını elde etmek için ikinci yöntem döküntü grafiği yoluyla eklenen her bir boyutun katkısının görsel analizidir. Araştırmacı görsel olarak katkısı düşük olan boyut için bir durma kriteri belirler

Tablo 2. Açıklanan Toplam Varyans

Component	Başlangıç Karakteristik Kökleri			Kareler toplamının yükü		
	Toplam	% varyans	Kümülatif %	Toplam	% varyans	Kümülatif %
,1	8,644	16,007	16,007	8,644	16,007	16,007
2	3,395	6,287	22,294	3,395	6,287	22,294
3	2,944	5,452	27,747	2,944	5,452	27,747
4	1,880	3,482	31,229	1,880	3,482	31,229
5	1,817	3,365	34,594	1,817	3,365	34,594
6	1,588	2,941	37,534	1,588	2,941	37,534
7	1,472	2,725	40,260	1,472	2,725	40,260
8	1,362	2,522	42,782	1,362	2,522	42,782
9	1,302	2,411	45,193	1,302	2,411	45,193
10	1,254	2,322	47,515	1,254	2,322	47,515
11	1,175	2,175	49,690	1,175	2,175	49,690
12	1,138	2,107	51,796	1,138	2,107	51,796
13	1,073	1,987	53,783	1,073	1,987	53,783
14	1,070	1,982	55,765	1,070	1,982	55,765
15	1,004	1,860	57,625	1,004	1,860	57,625
16	,984	1,823	59,448			
17	,973	1,801	61,249			
18	,956	1,770	63,019			
19	,911	1,686	64,705			
20	,888	1,645	66,350			
21	,843	1,560	67,910			
22	,827	1,532	69,442			
23	,815	1,509	70,951			
24	,783	1,451	72,402			
25	,762	1,412	73,813			
26	,737	1,364	75,178			
27	,710	1,315	76,493			
28	,693	1,283	77,776			
29	,685	1,268	79,044			
30	,664	1,229	80,273			

Asal bilişenlerin analizi

Araştırmaya katılan bireylerin; doğum yeri, yaşı, cinsiyeti, eğitim düzeyi, hangi yerleşim yerinde doğduğu, yaşamının büyük bir kısmını hangi yerleşim yerinde geçirdiği ve mesleklerine ilişkin bilgilere aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir (Tablo 3):

Tablo 3. Ankete Katılanların Doğum Yeri Değişkenine Göre Analizi

Doğum Yeriniz?	Sayı	%
Merkez	294	58,8
Alacakaya	16	3,2
Arıcak	2	0,4
Ağın	14	2,8
Baskil	30	6,0
Karakoçan	24	4,8
Keban	38	7,6
Kovancılar	6	1,2
Maden	20	4,0
Palu	34	6,8
Sivrice	22	4,4
Toplam	500	100,0

Tabloda da görüldüğü gibi araştırmaya katılan bireylerin 294 (%58,8)'ü Elazığ şehir merkezinde doğduğu, 206 (%41,2)'sinin Elazığ'ın ilçelerinde veya ilçelere bağlı köylerde doğdukları görülmektedir. Buna göre ankete katılan bireylerin büyük çoğunluğu Elazığ şehir merkezinde doğduğu söylenebilir (Tablo 3).

Tablo 4. Ankete Katılanların Yaş Değişkenine Göre Analizi

Yaşınız?	Sayı	%
0-15	16	3,2
16-30	146	29,2
31-44	176	35,2
45 ve üstü	162	32,4
Total	500	100,0

Tablo 4’de görüldüğü gibi ankete katılan 500 bireyin 16 (%3,2) ‘sı 0-15 yaş, 146(%29,2)’sı 16-30, 176(%35,2)’sı 31-44, 162(32,4)’sinin 45 yaş ve üstü yaş aralığına sahip olduğu görülmektedir. Ortalama yaş ($29,6 \pm 8,6$) olup 16-30 yaş aralığındadır. Bayların yaş aralığı $27,14 \pm 8,6$ iken, bayanlarda ise $30,80 \pm 8,3$ olarak söylenebilir.

Dolayısıyla örneklemimizde 31-44 yaş arası bireylerin daha fazla olduğu ifade edilir.

Tablo 5. Ankete Katılanların Cinsiyet Değişkenine Göre Analizi

Cinsiyetiniz?	Sayı	%
Bayan	154	30,8
Bay	346	69,2
Total	500	100,0

Tablo 5’de görüldüğü gibi ankete katılan 500 bireyin 154 (%30,8) ‘ü bayan, 346(%69,2)’sı bay bireylerden oluşmuştur.

Tablo 6. Ankete Katılanların Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Analizi

Eğitim Düzeyiniz?	Sayı	%
İlkokul	134	26,8
Ortaöğretim	208	41,6
Üniversite öğrencisi	96	19,2
Lisans	62	12,4
Total	500	100,0

Tablo 6’de görüldüğü gibi ankete katılan 500 bireyden 134(%26,8) ‘ü ilkokul, 208(%41,6)’i ortaöğretim, 96(%19,2)’si üniversite, 62(12,4)’sinin 45 yaş ve üstü yaş aralığına sahip olduğu görülmektedir. Ortalama yaş ($2,96 \pm 0,86$) olup 16-44 yaş aralığına sahiptir.

Örneklem grubu eğitim açısından ortaöğretim düzeyinde yığılma gösterdiği görülmektedir.

Tablo 7. Ankete Katılanların Doğdukları Yerleşim Yeri Değişkenine Göre Analizi

Hangi Yerleşim yerinde doğdunuz?	Sayı	%
Köy	186	37,2
Kasaba	22	4,4
Şehir	292	58,4
Total	500	100,0

Tablo 7’de görüldüğü gibi ankete katılan 500 bireyin 189(%37,2)’u köy, 22(%4,4)’si kasaba, 292 (%58,2)’sinin şehirde doğduğu görülmektedir.

Örneklem grubunun büyük çoğunluğu kent merkezli bir sosyalleşme yaşamış oldukları şeklinde ifade edilebilir.

Tablo 8. Ankete Katılanların Yaşamlarının Büyük Kısmını Geçirme Değişkenine Göre Analizi

Yaşamınızın büyük bir kısmını hangi yerleşim yerinde geçirdiniz?	Sayı	%
Köy	58	11,6
Kasaba	10	2,0
Şehir	432	86,4
Total	500	100,0

Tablo 8’de görüldüğü gibi ankete katılan 500 bireyin 58(%11,6)’i Köy, 10(%2,0)’u Kasaba, 432(%86,4)’si Şehirde, yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdikleri söylenebilir.

Tablo 7’de olduğu gibi benzer şekilde kentsel sosyalleşme oranının yüksek olduğu görülmektedir

Tablo 9. Ankete Katılanların Meslek Değişkenine Göre Analizi

Mesleğiniz?	Sayı	%
İşsiz	16	3,2
Öğrenci	116	23,2
Memur	94	18,8
İşçi	58	11,6
Serbest Meslek	164	32,8
Ev hanımı	50	10,0
Çiftçi	2	,4
Total	500	100,0

Tablo 9’da görüldüğü gibi ankete katılan 500 bireyin 16(%3,2)’si işsiz, 116(%23,2)’si Öğrenci, 94(%18,8)’ü memur, 58(%11,6)’i işçi, 164(%32,8)’ü serbest meslek, 50(%10,0)’si Ev hanımı, 2(%0,4)’sinin Çiftçilik yaptığı söylenebilir.

Örneklem grubu meslek açısından öğrenci, Serbest Meslek, memur grubunda yığılmanın olduğu görülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR ve YORUM

Bu bölümde çok dilli bireylerde dil-kimlik ilişkisi ve iletişime etkisi ile ilgili değerlendirme anketi Elazığ kent merkezinde yaşayan çok dil bilen bireyler üzerinde yapılmıştır. Uygulanan 500 anket üzerine analize tabii tutulmuştur. Bu 500 anketin yerleşim yerlerine göre dağılımı verilmiştir.

4.1. Çok Dilli Bireylerde Dil-Kimlik İlişkisi ve İletişime Etkisinin Analizi

Tablo 10. Bireylerin Anadillerine göre dağılım analizi

Anadiliniz nedir?	Sayı	%
Türkçe	466	93,2
Kürtçe	24	4,8
Zazaca	8	1,6
Ermenice	2	0,4
Total	500	100,0

Tablo 10’da görüldüğü gibi ankete katılan 500 bireyin 466(%93,2)’si Türkçe, 24(%4,8)’ü Kürtçe, 8(%1,6)’i Zazaca, 2(%0,4)’i Ermenice, olduğu söylenebilir.

Örneklem grubunda anadil açısından Türkçeyi kullandıkları görülmüştür.

Tablo 11. Bireylerin Hangi Dilleri Bildiklerine İlişkin Dağılım Analizleri

Hangi dilleri biliyorsunuz?	Sayı	%
Türkçe-Kürtçe	356	71,2
Türkçe-Zazaca	92	18,4
Türkçe-İngilizce	40	8,0
Türkçe-Almanca	10	2,0
Türkçe-Ermenice	2	0,4
Total	500	100,0

Tablo 11’de görüldüğü gibi ankete katılan 500 bireyin 356(%71,2)’sı Türkçe-Kürtçe, 92(%18,4)’si Türkçe-Zazaca, 40(%8,0)’ı Türkçe-İngilizce, 10(%2,0)’u Türkçe-Almanca 2(%0,4) Türkçe-Ermenice bildikleri söylenebilir.

Örnek grubunda Türkçe –Kürtçe bilme oranı yüksek çıkmıştır.

Tablo 10 ve 11’de görüleceği üzerine Kürtçeyi anadil olarak bildiğini ifade eden 24 kişi olmasına rağmen bunu ikinci bir dil olarak kullanan 256 kişidir. Ama bunu aile içinde kullanan %5,6 gibi düşük bir oranla 28 kişi olarak görülmüştür.

Tablo 12. Bireylerin Aile İçi İletişimde Konuştukları Dile İlişkin Dağılım Analizleri

Aile içi iletişimde konuştuğunuz dil hangisidir?	Sayı	%
Türkçe	460	92,0
Kürtçe	28	5,6
Zazaca	10	2,0
Ermenice	2	0,4
Total	500	100,0

Tablo 12’de ankete katılan 500 bireyin 460(%92,0)’ı Türkçeyi, 28(%5,6)’i Kürtçeyi, 10(%2,0)’u Zazacayı, 2(%0,4)’si Ermeniceyi aile içinde kullandıkları söylenebilir.

Örnek grubu Aile içi iletişimde Türkçe kullandıkları görülmektedir.

Tablo 13. Bireylerin Arkadaşları ile İletişimde Konuştukları Dile Göre Dağılım Analizleri

Arkadaşlarınızla iletişimde konuştuğunuz dil hangisidir?	Sayı	%
Türkçe	476	95,2
Kürtçe	22	4,4
Zazaca	2	0,4
Total	500	100,0

Tablo 13’de ankete katılan 500 bireyin 476(%95,2)’sı Türkçeyi, 22(%4,4)’si Kürtçeyi, 2(%0,4)’si Zazacayı, arkadaşlar arasında kullandıkları söylenebilir.

Örnekle grubu Türkçe’yi arkadaşlarıyla iletişimde kullanmışlardır.

Tablo 14. Bireylerin Sokakta İletişim Kurarken Konuştukları Dili Gösteren Analiz

Sokakta iletişimde konuştuğunuz dil hangisidir?	Sayı	%
Türkçe	500	100,0

Tablo 14’da ankete katılan 500 bireyin 500(%100,0)’ü Türkçeyi, sokakta kullandıkları söylenebilir.

Tablo 15. Bireylerin duygu ve düşüncelerini en iyi hangi dille anlattıklarını gösteren analiz

Duygu ve düşüncelerinizi en iyi hangi dille anlatabiliyorsunuz?	Sayı	%
Türkçe	470	94,0
Kürtçe	24	4,8
Zazaca	6	1,2
Total	500	100,0

Tablo 15’da ankete katılan 500 bireyin 470(%94,0)’i Türkçeyi, 24(%4,8)’ü Kürtçeyi, 6(%1,2)’sı Zazacayı duygu ve düşüncelerini en iyi şekilde anlatabildikleri söylenebilir. Tablo 15’de bireyler diğer dilleri kullanıyor olsalar da duygu ve düşüncelerini ifade ederken kullandıkları dilin %94’u Türkçe olduğu dikkate değerdir. Örneklem grubu duygu ve düşüncelerini Türkçe olarak dile getirdikleri görülmüştür.

Tablo 16. Bireylerin Duygu ve Düşüncelerini En İyi Hangi Dille Yazdıklarını Gösteren Analiz

Duygu ve düşüncelerinizi en iyi hangi dille yazabiliyorsunuz?	Sayı	%
Türkçe	500	100,0

Tablo 16’da ankete katılan 500 bireyin 500 (%100)’ü duygu ve düşüncelerini en iyi Türkçe ile yazabildiği söylenebilir. Örneklem grubu tamamı duygu ve düşüncelerini Türkçe olarak yazdıkları görülmüştür.

Tablo 17. Bireylerin Anadilleri Dışındaki Dilleri Niçin Gösterdiğini Gösteren Analiz

Anadiliniz dışındakiler dilleri niçin öğrendiniz?	Sayı	%
Resmi dil olduğu için	20	4,0
Eğitim dili olduğu için	12	2,4
İş bulabilmek için	36	7,2
Başka insanlarla iletişim kurmak için	104	20,8
Ailem istediği için	302	60,4
Özel İlgi	26	5,2
Total	500	100,0

Tablo 17’da görüldüğü gibi ankete katılan 500 bireyin 20(%4,0)’si resmi dil olduğu için, 12(%2,4)’si eğitim dili olduğu için, 36(%7,2)’sı iş bulabilmek için, 104(%20,8)’ü başka insanlarla iletişim kurmak için, 302(%60,4)’si ailem istediği için,

26(%5,2)'sı özel ilgi nedeniyle anadil dışında diğer dilleri öğrenme ihtiyacı duydukları söylenebilir. Örneklem grubunun aileleri anadil dışında başka bir dil öğrenmeleri istedikleri görülmüştür.

Tablo 18. Bireylerin "Biz" ve "Ötekileri" Hangi Değerlere Göre Tanımladıklarını Gösteren Analiz

"Biz" ve "ötekiler" hangi değerlere göre tanımlarsınız?	Sayı	%
Ülke	174	34,8
Diline	16	3,2
Dinine	186	37,2
Milliyetine	78	15,6
Coğrafya	22	4,4
İrkına	24	4,8
Total	500	100,0

Tablo 18’da görüldüğü gibi ankete katılan 500 bireyin 174(%34,8)’ü ülke, 16(%3,2)’sı dil, 186(%37,2)’sı din, 78(%15,6)’i milliyet, 22(%4,4)’si coğrafya, 24(%4,8)’ü ırk değerleri nedeniyle "Biz " ve "Ötekiler" diye ayrımı tanımladığı söylenebilir. Örneklem grubu Biz ve öteki olarak Ülke ve dini referans aldığı, dil ise en son faktörlerden biri olarak görülmüştür.

4.2. Çok Dilli Bireylerde Dil-Kimlik İlişkisi ile Kişisel Bilgilerin Karşılaştırılması

Tablo 19. Bireylerin Doğum Yeri ile Anadil Kullanma İlişkilerini Gösteren Analiz

		Anadiliniz nedir?				Total
		Türkçe	Kürtçe	Zazaca	Ermenice	
Doğum Yeriniz?	Merkez	290	4	0	0	294
	Alacakaya	14	0	2	0	16
	Arıcak	2	0	0	0	2
	Ağın	14	0	0	0	14
	Baskil	30	0	0	0	30
	Karakoçan*	12	10	2	0	24
	Keban	36	2	0	0	38
	Kovancılar*	4	2	0	0	6
	Maden	20	0	0	0	20
	Palu	28	0	4	2	34
	Sivrice	16	6	0	0	22
Total		466	24	8	2	500

* p:0,000

Tablo19’da görüldüğü gibi doğum yerine göre anadil kullanma arasında Karakoçan ve Kovancılar’da diğer yerleşim yerlerine göre anlamlı farklılık gözlenmiştir. Bu yerleşim yerlerinde anadile sahiplenme diğer yerleşim yerlerine göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

Tablo 20. Bireylerin Doğum Yeri ile Anadil Bilme İlişkisini Gösteren Analiz

		Hangi dilleri biliyorsunuz?					Total
		Kürtçe	Zazaca	İngilizce	Almanca	Ermenice	
Doğum Yeriniz?	Merkez	226	20	40	8	0	294
	Alacakaya	8	8	0	0	0	16
	Arıcak	2	0	0	0	0	2
	Ağın	14	0	0	0	0	14
	Baskil	30	0	0	0	0	30
	Karakoçan	12	12	0	0	0	24
	Keban	36	0	0	2	0	38
	Kovancılar	2	4	0	0	0	6
	Maden	4	16	0	0	0	20
	Palu	0	32	0	0	2	34
	Sivrice	22	0	0	0	0	22
Total		356	92	40	10	2	500

p:0,000

Tablo 20’de çıkan sonuçlara göre 0-6 yaşlarında anadili Kürtçe olan kişi sayısı 356 (%71,2), Zazaca olan 92(%18,4) olduğu söylenebilir. İngilizce ve Almanca dillerinin 7-17 yaşlarında 50(%10) olduğu söylenebilir.

Örneklem grubu 0-6 yaş arasında Kürtçe ve Zazacayı öğrendikleri ve bunu aile etkisiyle ve ailenin kullandığı dili kullandıkları görülmüştür. Anadil Kürtçe ve Zazaca olmasına rağmen Türkçe her ortamda kullandıkları görülmüştür.

Tablo 21. Bireylerin Doğum Yeri ile Aile İçi İletişimde Konuştuğu Dili Gösteren Analiz

		Aile içi iletişimde konuştuğunuz dil				Total
		Türkçe	Kürtçe	Zazaca	Ermenice	
Doğum Yeriniz?	Merkez	288	4	2	0	294
	Alacakaya	14	0	2	0	16
	Arıcak	2	0	0	0	2
	Ağın	12	2	0	0	14
	Baskil	28	2	0	0	30
	Karakoçan	12	10	2	0	24
	Keban	36	2	0	0	38
	Kovancılar	4	2	0	0	6
	Maden	20	0	0	0	20
	Palu	28	0	4	2	34
	Sivrice	16	6	0	0	22
Total		460	28	10	2	500

p:0,000

Tablo 21’de Elazığ ilinde aile içi iletişimde 460 (%92) kişi Türkçe kullanırken, 28 (%5,6) kişi Kürtçe, 10 (%1)kişi Zazaca, 2 kişinin Ermenice konuştukları söylenebilir.

Tablo 22. Bireylerin Doğum Yeri ile Arkadaşları ile Olan İletişimde Konuştukları Dili Gösteren Analiz

		Arkadaşlarınızla iletişimde			Total
		Türkçe	Kürtçe	Zazaca	
Doğum Yeriniz?	Merkez	290	4	0	294
	Alacakaya	16	0	0	16
	Arıcak	2	0	0	2
	Ağın	14	0	0	14
	Baskil	28	2	0	30
	Karakoçan	14	8	2	24
	Keban	36	2	0	38
	Kovancılar	4	2	0	6
	Maden	20	0	0	20
	Palu	34	0	0	34
	Sivrice	18	4	0	22
Total		476	22	2	500

p:0,000

Tablo 22’de Elazığ ilinde Aile içi iletişimde 476 (%95,2) kişi Türkçe kullanırken, 22 (%4,4) kişi Kürtçe, 2 (%0,4) kişi Zazaca konuştukları görülmüştür.

Tablo 23. Bireylerin Doğum Yerleri ile Sokakta İletişim Kurarken Konuştukları Dil ile Olan İlişkilerini Gösteren Analiz

		Sokakta iletişim kurarken	Total
		Türkçe	
Doğum Yeriniz?	Merkez	294	294
	Alacakaya	16	16
	Arıcak	2	2
	Ağın	14	14
	Baskil	30	30
	Karakoçan	24	24
	Keban	38	38
	Kovancılar	6	6
	Maden	20	20
	Palu	34	34
	Sivrice	22	22
Total		500	500

Tablo 23’de Elazığ ilinde sokak iletişiminde 500 bireyin tamamı Türkçeyi konuştukları söylenebilir.

Tabloda görüldüğü gibi Türkçe dışında, aile içinde %92, arkadaşlarla iletişimde %95,2’si Türkçe kullanılırken, sokakta ise %100 Türkçe kullanıldığı söylenebilir. Görüleceği üzere topluma girildikçe anadil kullanımı azalmakta ve Türkçe kullanımı artmaktadır.

Örneklem grubu 0-6 yaş arasında Kürtçe ve Zazaca’yı öğrendikleri ve bunu aile etkisiyle veya ailenin kullandığı dili kullandıkları görülmüştür. Anadili Kürtçe ve Zazaca olmasına rağmen Türkçe’yi her ortamda kullandıkları görülmüştür.

Tablo 24. Bireylerin Yaşamlarının Büyük Çoğunluğunu Hangi Yerleşim Yerinde Geçirdiklerini Gösteren Analiz

		Aile içi iletişimde konuştuğunuz dil hangisidir?				Total
		Türkçe	Kürtçe	Zazaca	Ermenice	
Yaşamınızın büyük bir kısmını hangi yerleşim yerinde geçirdiniz?	Köy	40	12	4	2	58
	Kasaba	6	0	4	0	10
	Şehir	414	16	2	0	432
Total		460	28	10	2	500

p:0,000

Tablo 24’de aile içi iletişimde anadil kullanımı en yüksek köy’de 18(%31,0), kasabada 4(%40) olduğu söylenebilir. Şehir merkezinde ise 40(%8) oranındadır.

Anadilini aile içinde kullanma oranının en yüksek olduğu yerleşim yeri Köy olduğu görülmüştür

Tablo 25. Bireylerin Meslekleri ile Aile İçi İletişimde Kullandıkları Dil Arasındaki İlişkiyi Gösteren Analiz

		Aile içi iletişimde konuştuğunuz dil hangisidir?				Total
		Türkçe	Kürtçe	Zazaca	Ermenice	
Mesleğiniz?	İşsiz	16	0	0	0	16
	Öğrenci	96	16	4	0	116
	Memur	92	0	2	0	94
	İşçi	56	2	0	0	58
	Serbest Meslek	154	6	2	2	164
	Ev hanımı	44	4	2	0	50
	Çiftçi	2	0	0	0	2
Total		460	28	10	2	500

p:0,019

Tablo 25’da görüldüğü gibi meslek grubu ile aile içi iletişimde anadil kullanımına bakıldığında öğrencilerin diğer gruplara göre anadil kullanma oranının anlamlı bir yükseklik gösterdiği söylenebilir. Öğrencilerin 20(%17)’si, ev hanımlarının 6(%12)’si, serbest meslek sahiplerinin 10(%6)’unun aile içi iletişimde Türkçe dışında anadilini kullandığı söylenebilir.

Aile içi iletişimde anadili kullanmanın en yüksek olduğu meslek grubu öğrencilerin olduğu görülmüştür.

Tablo 26. Bireylerin Eğitim Düzeyleri ile Aile İçi İletişimde Konuştukları Dil Arasındaki İlişkiyi Gösteren Analiz

		Aile içi iletişimde konuştuğunuz dil hangisidir?				Total
		Türkçe	Kürtçe	Zazaca	Ermenice	
Eğitim Düzeyiniz?	İlkokul	124	6	4	0	134
	Ortaöğretim	198	6	2	2	208
	Üniversite öğrencisi	76	16	4	0	96
	Lisans	62	0	0	0	62
Total		460	28	10	2	500

p:0,001

Tablo 26’da eğitim düzeyi ile aile içi iletişimde anadil kullanımına bakıldığında üniversite öğrencilerinin diğer gruplara göre anadil kullanma oranının anlamlı bir yükseklik gösterdiği söylenebilir. İlkokulun 10(%13,4)'u, orta öğretimin 10(%4,8)'u, üniversite öğrencisinin 20(%20,8)'si aile içi iletişimde Türkçe dışında anadilini kullandığı söylenebilir.

Aile içi iletişimde anadili kullanmanın en yüksek olduğu Eğitim grubu Üniversite öğrencilerin olduğu görülmüştür.

Tablo 27. Bireylerin Yaşları ile Aile İçi İletişimde Konuştukları Dil Arasındaki İlişkiyi Gösteren Analiz

		Aile içi iletişimde konuştuğunuz dil hangisidir?				Total
		Türkçe	Kürtçe	Zazaca	Ermenice	
Yaşınız?	0-15	16	0	0	0	16
	16-30	126	16	4	0	146
	31-44	168	6	2	0	176
	45 ve üstü	150	6	4	2	162
Total		460	28	10	2	500

p:0,049

Tablo 27’de yaş düzeyi ile aile içi iletişimde anadil kullanımına bakıldığında 16-30 yaş gruplara göre anadil kullanma oranının anlamlı bir yükseklik gösterdiği söylenebilir. 16-30 yaş grubunun 20(%13,9)’si, 31-44 yaş grubunun 8(%4,5)’i, 45 ve üstünün 12 (%7,4)’sinin aile içi iletişimde Türkçe dışında anadilini kullandığı söylenebilir.

Aile içi iletişimde anadili kullanmanın en yüksek olduğu Yaş grubunun 16-30 olduğu görülmüştür.

Tablo 28. Bireylerin Doğum Yerleri ile Aile İçi İletişimde Kullandıkları Dil Arasındaki İlişkiyi Gösteren Analiz

		Aile içi iletişimde konuştuğunuz dil hangisidir?				Total
		Türkçe	Kürtçe	Zazaca	Ermenice	
Doğum Yeriniz?	Merkez	288	4	2	0	294
	Alacakaya	14	0	2	0	16
	Arıcak	2	0	0	0	2
	Ağın	12	2	0	0	14
	Baskil	28	2	0	0	30
	Karakoçan	12	10	2	0	24
	Keban	36	2	0	0	38
	Kovancılar	4	2	0	0	6
	Maden	20	0	0	0	20
	Palu	28	0	4	2	34
	Sivrice	16	6	0	0	22
Total		460	28	10	2	500

p:0,000

Tablo 28’de doğum yeri ile aile içi iletişimde anadil kullanımına bakıldığında Karakoçan ilçesi diğer gruplara göre anadil kullanma oranının anlamlı bir yükseklik gösterdiği söylenebilir. Karakoçan ilçesinde 12(%50,0), Kovancılar’da 2(%33,3), Palu ilçesinde 6(%17,6), Sivrice’de 6(%27,2), Alacakaya’da 2(%12,5) kişinin aile içi iletişimde Türkçe dışında anadilini kullandığı söylenebilir.

Aile içi iletişimde anadili kullanmanın en yüksek olduğu Doğum yeri grubunun Karakoçan olduğu görülmüştür.

Tablo 25, 26, 27, 28’de Aile içi iletişimde anadili kullanmanın en yüksek olduğu meslek grubunun öğrenciler, Eğitim grubu Üniversite öğrencileri, Yaş grubunun 16-30 yaş, Doğum yeri grubunun Karakoçan olduğu görülmüştür.

Tablo 29. Doğum yeri değişkenine göre Maddelerin incelenmesi

		Farklılık yeri	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	P
s.11	Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam.	Alacakaya-Karakocan - Palu	51,595	10	5,159	4,540	,000
s.13	Ana dilimin dışındaki ikinci dillerin toplumda daha çok itibar görmesi beni rahatsız eder.	Karakocan Keban	21,888	10	2,189	2,378	,009
s.14	İkinci diller ana dilimin gramer yapısını bozuyor.	Karakocan	12,902	10	1,290	2,312	,012
s.16	İkinci diller ana dilimin gelişmesini engelliyor.	Keban-Maden-Palu-Kovancılar	13,553	10	1,355	2,576	,005
s.17	İkinci bir dil ana dilim ile birlikte kültürel kimliğimi de ikinci plana itiyor.	Kovancılar Karakocan Palu	16,142	10	1,614	2,572	,005
s.18	Toplumda kullanılan ikinci diller beni temsil etmiyor.	Ağın-Karakocan-Maden	15,044	10	1,504	3,705	,000
s.19	Dilim ile etnik kültürel kimliğim arasında bir ilişki olduğunu düşünmüyorum.	Ağın-Baskil-Sivrice	13,512	10	1,351	3,329	,000
s.20	Çok dillilik toplum için bir avantaj değildir.	Ağın-Mad.-	19,162	10	1,916	2,603	,004
s.21	Çok dillilikte diller arası etkileşim sonucu dil ve kültür zenginliği sağlanır.	Ağın-Keban Maden-Palu	19,555	10	1,955	3,226	,000
s.22	Çok dillilik farklı dilleri konuşan insanların ve onların kültürlerini tanımayı sağlar.	Ağın-Keban	15,397	10	1,540	2,583	,005
s.23	Çok dillilik farklı dillerde yazılmış kaynaklardan faydalanmayı sağlar.	Alaca-Keban-Palu	15,635	10	1,564	3,268	,000
s.24	Çok dillilik farklı dil ve kültüre sahip insanlara karşı hoşgörülü olmayı sağlar.	Keban	13,111	10	1,311	2,189	,017
s.25	Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar.	Karakocan Keban-Mad	16,047	10	1,605	3,030	,001
s.27	Dil farklılığı zihniyet ve anlayış farklılığı yaratmaz.	Baskil Sivrice Kovancılar	11,691	10	1,169	2,963	,001
s.28	Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor.	Arıcak-Palu	9,724	10	,972	2,095	,023
s.29	Her dilin sözlerinin farklı çağrışımları vardır. Dil farklılığı bu çağrışımları algılamaya engel oluyor.	Alacakaya - Ağın-Karakocan. Kovancılar Palu	50,290	10	5,029	5,944	,000
s.30	Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz.	Maden Sivrice	38,890	10	3,889	3,590	,000

Tablo 29’da görüldüğü gibi doğum yeri değişkenine göre madde soruları incelendiğinde;

s.11: Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam.

Doğum yerleri Alacakaya- Karakoçan ve Palu olan deneklerin toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamadıkları söylenebilir.

s.13: Ana dilimin dışındaki ikinci dillerin toplumda daha çok itibar görmesi beni rahatsız eder. (Doğum yeri Karakoçan olan bireylerin toplumda ikinci dillerin daha çok itibar görmesi sebebiyle rahatsız oldukları söylenebilir.) p:0,009.

s.14: İkinci diller ana dilimin gramer yapısını bozuyor. (Doğum yeri Karakoçan olan bireyler, ikinci dillerin ana dillerinin gramer yapısını bozduğunu düşünmektedir.) p:0,012

s.16: İkinci diller ana dilimin gelişmesini engelliyor. (Doğum yeri Keban-Palu-Kovancılar) Karakoçan olan bireylerin ikinci dillerin ana dillerinin gelişimini engellediğini düşünmektedir.) p:0,005

s.17: İkinci bir dil ana dilim ile birlikte kültürel kimliğimi de ikinci plana itiyor.(Doğum yeri Karakoçan-Kovancılar olan bireyler ikinci bir dille ile birlikte kültürel kimliklerinde ikinci plana atıldığını düşünmektedir.) p:0,005

s.18:Toplumda kullanılan ikinci diller beni temsil etmiyor. Doğum yeri Ağın-Karakocan-Maden olan bireyler toplumda kullanılan ikinci dillerin kendilerini temsil etmediğini belirtmektedir p: 0,000.

s.19:Dilim ile etnik kültürel kimliğim arasında bir ilişki olduğunu düşünmüyorum. Doğum yeri Ağın-Baskil-Sivrice olan bireyler dilleri ile etnik kültürel kimlikleri arasında bir ilişki olduğunu düşünmemektedirler p:0,000.

s.20:Çok dillilik toplum için bir avantaj değildir. Doğum yeri Ağın-Maden olan kişiler çok dilliliğin bir toplum için avantaj olduğunu düşünmemektedir p:0,004.

s.21:Çok dillilikte diller arası etkileşim sonucu dil ve kültür zenginliği sağlanır. Doğum yeri Ağın-Keban-Maden-Palu olan bireyler çok dillilikte diller arası etkileşim sonucu dil ve kültür zenginliği sağlanacağını düşünmektedir.

s.22:Çok dillilik farklı dilleri konuşan insanları ve onların kültürlerini tanımayı sağlar. Doğum yeri Ağın-Keban olan bireyler çok dillilik farklı dilleri konuşan insanları ve onların kültürlerini tanımayı sağlayacağını düşünmektedir. p:0,005.

s.23:*Çok dillilik farklı dillerde yazılmış kaynaklardan faydalanmayı sağlar.* Doğum yeri Alacakaya-Keban-Palu olan bireyler çok dilliliğin farklı dillerde yazılmış kaynaklardan faydalanmayı sağlayacağını düşünmektedir p:0,000

s.24:*Çok dillilik farklı dil ve kültüre sahip insanlara karşı hoşgörülü olmayı sağlar.* Doğum yeri Keban olan insanlar çok dilliliğin farklı dil ve kültüre sahip insanlara karşı hoşgörülü olmayı sağlayacağını düşünmektedir. P:0,017

s.25:*Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar.* Doğum yeri Karakocan.-Keban-Maden olan bireyler çok dilli bireylerin yabancı ülkelerde daha çok iş bulabileceğini düşünmektedir. p:0,001

s.27:*Dil farklılığı zihniyet ve anlayış farklılığı yaratmaz.* Doğum yeri Baskil-Sivrice-Kovancılar olan bireyler toplumda farklı dilleri konuşmanın zihniyet ve anlayış farklılığı yaratmayacağını düşünmektedir. p:0,001

s.28:*Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor.* Doğum yerleri Arıcak-Palu olan bireyler farklı dilleri konuşan insanların espri anlayışlarının da farklı olduğunu düşünmektedir. p:0,023

s.29:*Her dilin sözlerinin farklı çağrışımları vardır. Dil farklılığı bu çağrışımları algılamaya engel oluyor.* Doğum yerleri Alacakaya-Ağın-Karakocan-Kovancılar-Palu olan bireyler her dilin sözlerinin farklı çağrışımları olduğunu düşünmekte ve dil farklılıklarının bu çağrışımları algılamaya engel olduğunu belirtmektedir. P,000

s.30:*Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz.* Doğum yeri Maden-Sivrice olan bireyler çok dilli bireylerin bir kimlik çatışması yaşamadığını düşünmektedir. p:0,000.

Yukarıda incelenen maddelerde belirtilen yerleşim yerlerinde doğan bireyler ilgili maddeleri kabul ederken, diğer yerleşim yerlerinde doğan bireyler bu maddeleri kabul etmemektedir.

Tablo 30. Yaş Değişkeni ile Maddelerin Analizi

		Fark	Kareler toplamı	df	Kareler ort	F	p.
s.11	Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam.	31-44	13,370	3	4,457	3,721	,011
s.12	Farklı dillerde konuşanlarla tam iletişim kurabilirim.	0-15	3,883	3	1,294	3,270	,021
s.15	Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum.	16-30	3,566	3	1,189	3,331	,019
s.16	İkinci diller ana dilimin gelişmesini engelliyor.	0-15	6,028	3	2,009	3,763	,011
s.17	İkinci bir dil ana dilim ile birlikte kültürel kimliğimi de ikinci plana itiyor.	16-30	10,717	3	3,572	5,673	,001
s.20	Çok dillilik toplum için bir avantaj değildir.	31-44	14,240	3	4,747	6,451	,000
s.21	Çok dillilikte diller arası etkileşim sonucu dil ve kültür zenginliği sağlanır.	45-Üstü	9,917	3	3,306	5,357	,001
s.22	Çok dillilik farklı dilleri konuşan insanları ve onların kültürlerini tanımayı sağlar.	45-üstü	11,660	3	3,887	6,531	,000
s.23	Çok dillilik farklı dillerde yazılmış kaynaklardan faydalanmayı sağlar.	45-üstü	4,296	3	1,432	2,895	,035
s.24	Çok dillilik farklı dil ve kültüre sahip insanlara karşı hoşgörülü olmayı sağlar.	45-üstü	7,165	3	2,388	3,964	,008
s.25	Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar.	31-44	9,929	3	3,310	6,193	,000
s.28	Her dilin sözlerinin farklı çağrışımları vardır. Dil farklılığı bu çağrışımları algılamaya engel oluyor.	31-44	4,100	3	1,367	2,914	,034

Tablo 30’da Yaş değişkenine göre maddeler incelendiğinde 0-15 yaş grubu kişiler s.12, s.16. sorulara diğer yaş grubu mensupları göre anlamlı farklılık göstermektedir.

s.12:*Farklı dillerde konuşanlarla tam iletişim kurabilirim.* p:0,021

s.16: *İkinci diller ana dilimin gelişmesini engelliyor* p:0,005

s.12 ve s.16 maddeler 0-15 yaş grubu tarafından kabul görmektedir.

Yaş değişkenine göre maddeler incelendiğinde 16-30 yaş grubu kişiler s.15, s.17. sorulara diğer yaş grubu mensupları göre anlamlı farklılık göstermektedir.

s.15: *Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum.* p:0,019

s.17: *İkinci bir dil ana dilim ile birlikte kültürel kimliğimi de ikinci plana itiyor.* p:0,011

s.17 maddesi 16-30 yaş grubu tarafından kabul görmektedir

Yaş değişkenine göre maddeler incelendiğinde 31-44 yaş grubu kişiler s.11, s.20, s.25, s.28 sorulara diğer yaş grubu mensupları göre anlamlı farklılık göstermektedir.

s.11: *Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam.* p:0,011

s.20: *Çok dillilik toplum için bir avantaj değildir.* p:0,000.

s.25: *Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar.* p:0,000

s.28: *Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor.* p:0,034

s.11, s.20, s.25, s.28 maddesi 31-44 yaş grubu tarafından kabul görmektedir.

Yaş değişkenine göre maddeler incelendiğinde 44 ve üstü yaş grubu kişiler s.21, s.22, s.23, s.24 sorulara diğer yaş grubu mensupları göre anlamlı farklılık göstermektedir.

s.21: *Çok dillilikte diller arası etkileşim sonucu dil ve kültür zenginliği sağlanır.* p:0,001.

s.22: *Çok dillilik farklı dilleri konuşan insanları ve onların kültürlerini tanımayı sağlar.* p:0,000.

s.23: *Çok dillilik farklı dillerde yazılmış kaynaklardan faydalanmayı sağlar.* p:0,035.

s.24: *Çok dillilik farklı dil ve kültüre sahip insanlara karşı hoşgörülü olmayı sağlar.* p:0,008

s.21, s.22, s.23, s.24 sorulara diğer 44 ve üstü yaş grubu tarafından kabul görmektedir.

Tablo 31. Cinsiyet İle Madde Soruları Arasındaki Analiz

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means		
		F	P	t	df	P (2-tailed)
s.11	Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam.	5,692	,017	-2,385	498	,017

Tablo 31’de Cinsiyet açısında madde soruları incelediğimizde s.17:***Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam*** p:0,017 maddesinin erkekler tarafından kabul, görmekte kadınlar tarafından kabul görmemekte olduğu söylenebilir. Diğer maddelerde anlamlı bir farklılık gözlenmemiş ve normal dağılım göstermekte olduğu söylenebilir

Tablo 32. Eğitim ile Sorular Arasındaki Analiz Sonuçları

		Fark	Kareler r toplamı	df	Kareler ortalaması	F	P
s.11	Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam.	Üniver- Lisans	13,215	3	4,405	3,677	,012
s.12	Farklı dillerde konuşanlarla tam iletişim kurabilirim.	Üniver- Lisans	3,298	3	1,099	2,769	,041
s.13	Ana dilimin dışındaki ikinci dillerin toplumda daha çok itibar görmesi beni rahatsız eder.	İlk -orta	16,383	3	5,461	5,945	,001
s.14	İkinci diller ana dilimin gramer yapısını bozuyor.	Üniver- Lisans	5,768	3	1,923	3,405	,018
s.15	Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum.	Üniver- Lisans	8,944	3	2,981	8,617	,000
s.16	İkinci diller ana dilimin gelişmesini engelliyor.	Üniver- Lisans	7,402	3	2,467	4,645	,003
s.17	İkinci bir dil ana dilim ile birlikte kültürel kimliğimi de ikinci plana itiyor.	Üniver- Lisans	11,424	3	3,808	6,061	,000
s.18	Toplumda kullanılan ikinci diller beni temsil etmiyor.	Üniver- Lisans	8,996	3	2,999	7,269	,000
s.20	Çok dillilik toplum için bir avantaj değildir.	Üniver- Lisans	7,006	3	2,335	3,112	,026
s.25	Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar.	Üniver- Lisans	10,347	3	3,449	6,464	,000
s.27	Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor.	Üniver- Lisans	6,945	3	2,315	5,808	,001
s.28	Her dilin sözlerinin farklı çağrışımları vardır. Dil farklılığı bu çağrışımları algılamaya engel oluyor.	Üniver- Lisans	13,387	3	4,462	9,910	,000
s.29	Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz.	İlk ve ortaokul	13,067	3	4,356	4,791	,003

Tablo 32’de Eğitim değişkeni ile madde sorularının incelendiğinde

İlk ve ortaokul mezunun kişiler s.13, s.29 maddelerde diğer eğitim düzeyi grubuna göre anlamlı farklılık gözlenmiştir.

s.13 *Ana dilimin dışındaki ikinci dillerin toplumda daha çok itibar görmesi beni rahatsız eder. p:0,001*

s.29 *Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz. p:0,003*

s.13 ve s.29 maddelerde sorular ilk ve orta okul mezunu kişiler tarafından kabul görmüş, diğer maddeler kabul görmemiştir.

Üniversite öğrencisi veya Lisans mezunu kişiler s.11, s.12 , s.14, s.15, s.16, s.17, s.18, s.20, s.25 maddelerde diğer eğitim düzeyi grubuna göre anlamlı farklılık gözlenmiştir.

s.11 *Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam. P:0,012*

s.12 *Farklı dillerde konuşanlarla tam iletişim kurabilirim. p:0 ,041*

s.14 *İkinci diller ana dilimin gramer yapısını bozuyor. p:0,018*

s.15 *Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum. p:0,000*

s.16 *İkinci diller ana dilimin gelişmesini engelliyor.p:0,003*

s.17 *İkinci bir dil ana dilim ile birlikte kültürel kimliğimi de ikinci plana itiyor.p:0,000*

s.18 *Toplumda kullanılan ikinci diller beni temsil etmiyor. p:0,000*

s.20 *Çok dillilik toplum için bir avantaj değildir. p:0,026*

s.25 *Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar. p:0 ,000*

s.27 *Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor.p:0,001*

s.28 *Her dilin sözlerinin farklı çağrışımları vardır. Dil farklılığı bu çağrışımları algılamaya engel oluyor. p:0 ,000*

Üniversite öğrencisi veya lisans mezunu kişiler s.11, s.12, s.14, s.15, s.16, s.17, s.18, s.20, s.25 maddelerine katılım gösterdiği diğer eğitim düzeyi grupları ise bu maddelere katılmadığı gözlenmiştir.

Tablo 33. Doğum Yeri ile Madde Soruları Arasındaki Analiz

		Fark	Kareler toplamı	Df	Kareler ortalaması	F	P
s.11	Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam.	Şehir	29,956	2	14,978	12,892	,000
s.15	Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum.	Köy-belde	4,135	2	2,068	5,825	,003
s.19	Dilim ile etnik kültürel kimliğim arasında bir ilişki olduğunu düşünmüyorum.	Şehir	4,864	2	2,432	5,837	,003
s.21	Çok dillilikte diller arası etkileşim sonucu dil ve kültür zenginliği sağlanır.	Köy-belde	4,590	2	2,295	3,663	,026
s.22	Çok dillilik farklı dilleri konuşan insanları ve onların kültürlerini tanımayı sağlar.	Köy-belde	6,053	2	3,026	5,000	,007
s.23	Çok dillilik farklı dillerde yazılmış kaynaklardan faydalanmayı sağlar.	Köy-belde	6,023	2	3,011	6,144	,002
s.24	Çok dillilik farklı dil ve kültüre sahip insanlara karşı hoşgörülü olmayı sağlar.	Şehir	5,325	2	2,662	4,401	,013
s.25	Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar.	Köy-belde	9,142	2	4,571	8,545	,000
s.27	Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor.	Şehir	4,367	2	2,184	5,419	,005
s.28	Her dilin sözlerinin farklı çağrışımları vardır. Dil farklılığı bu çağrışımları algılamaya engel oluyor.	Şehir	3,816	2	1,908	4,071	,018
s.29	Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz.	Şehir	7,520	2	3,760	4,094	,017
s.30	Çok dilli bireylerin anlama ve algılama kapasiteleri yüksek olur.	Şehir	10,005	2	5,003	4,451	,012

Tablo 33’de Doğum yeri değişkeni ile madde sorularının incelediğimizde;

Doğum yeri köy veya belde olan kişiler s.15, s.21, s.22, s.23, s.25, maddelerindeki sorulara katıldığı ve şehirde doğan bireylere göre anlamlı farklılık gözlemlendiği söylenebilir.

s.15 *Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum p:0,003*

s.21: *Çok dillilikte diller arası etkileşim sonucu dil ve kültür zenginliği sağlanır.p:0,026*

s.22: *Çok dillilik farklı dilleri konuşan insanları ve onların kültürlerini tanımayı sağlar p:0,007*

s.23: *Çok dillilik farklı dillerde yazılmış kaynaklardan faydalanmayı sağlar p:0,002*

s.25: *Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar. p:0,000*

s.15, s.21, s.22, s.23, s.25, maddelerinde sorulara köyde veya belde doğan kişiler tarafından kabul edildiği, diğer maddelere ise katılmadığı görülmüştür.

Şehirde doğan kişiler s.11, s.19, s.24, s.27, s.28, s.29, s.30, maddelerinde sorulara katıldığı ve köyde veya belde doğan bireylere göre anlamlı farklılık gözlenmiştir

s.11: *Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam p:0,000*

s.19: *Dilim ile etnik kültürel kimliğim arasında bir ilişki olduğunu düşünmüyorum, p:0,003*

s.24: *Çok dillilik farklı dil ve kültüre sahip insanlara karşı hoşgörülü olmayı sağlar. p:0,013*

s.27: *Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor, p:0,005*

s.28: *Her dilin sözlerinin farklı çağrışımları vardır. Dil farklılığı bu çağrışımları algılamaya engel oluyor, p:0,018*

s.29: *Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz. P:0,017*

s.30: *Çok dilli bireylerin anlama ve algılama kapasiteleri yüksek olur, p:0,012*

s.11, s.19, s.24, s.27, s.28, s.29, s.30, maddelerinde sorulara şehirde doğan kişiler tarafından kabul gördüğü diğer maddelere ise katılmadığı görülmektedir.

Tablo 34. Yaşamının Geçirdiği Yer ile Madde Soruları arasındaki analiz

		Fark	Kareler toplamı	Df	Kareler ortalaması	F	P
s.11	Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam.	Şehir Köy	62,155	2	31,077	28,329	,000
s.12	Farklı dillerde konuşanlarla tam iletişim kurabilirim.	Şehir Köy	7,512	2	3,756	9,688	,000
s.13	Ana dilimin dışındaki ikinci dillerin toplumda daha çok itibar görmesi beni rahatsız eder.	Şehir Köy	9,917	2	4,959	5,333	,005
s.15	Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum.	Şehir Köy	4,195	2	2,097	5,911	,003
s.16	İkinci diller ana dilimin gelişmesini engelliyor.	Şehir Köy	7,493	2	3,746	7,070	,001
s.17	İkinci bir dil ana dilim ile birlikte kültürel kimliğimi de ikinci plana itiyor.	Şehir Köy	5,638	2	2,819	4,414	,013
s.18	Toplumda kullanılan ikinci diller beni temsil etmiyor.	Şehir Köy	19,623	2	9,812	25,138	,000
s.19	Dilim ile etnik kültürel kimliğim arasında bir ilişki olduğunu düşünmüyorum.	Şehir Köy	4,340	2	2,170	5,194	,006
s.20	Çok dillilik toplum için bir avantaj değildir.	Şehir Köy	6,395	2	3,198	4,263	,015
s.27	Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor.	Şehir Köy	16,929	2	8,465	22,410	,000
s.29	Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz.	Şehir Köy	16,008	2	8,004	8,880	,000
s.30	Çok dilli bireylerin anlama ve algılama kapasiteleri yüksek olur.	Köy-Kasaba	9,528	2	4,764	4,235	,015

Tablo 34’de Yaşamının büyük kısmını nerede geçirdiniz değişkeni ile madde sorularındaki ilişkiyi incelediğimizde, yaşamının büyük kısmını şehirde geçiren kişiler ile yaşamının büyük kısmını köy veya beldede geçiren kişiler arasında anlamlı farklılıklar gözlemlendiği söylenebilir.

Yaşamının büyük kısmının şehirde geçiren kişiler; s.11, s.12, s.13, s.15, s.16, s.17, s.18, s.19, s.20, s.27 ve s.29. sorularda anlamlı farklılık göstermiştir.

s.11: Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam.p:0,000.

s.12: Farklı dillerde konuşanlarla tam iletişim kurabilirim. p:0,000

s.13: Ana dilimin dışındaki ikinci dillerin toplumda daha çok itibar görmesi beni rahatsız eder p:0,005.

s.15: Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum. p:0,003

s.16: İkinci diller ana dilimin gelişmesini engelliyor. p:0,001

s.17: İkinci bir dil ana dilim ile birlikte kültürel kimliğimi de ikinci plana itiyor. p:0,013

s.18: Toplumda kullanılan ikinci diller beni temsil etmiyor. p:0,000

s.19: Dilim ile etnik kültürel kimliğim arasında bir ilişki olduğunu düşünmüyorum. p:0,006

s.20: Çok dillilik toplum için bir avantaj değildir. p:0,015

s.27: Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor. p:0,000

s.29: Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz. p:0,000

s.11, s.12, s.13, s.15, s.16, s.17, s.18, s.19, s.20, s.27 ve s.29. Yaşamının büyük kısmını şehirde geçiren kişiler tarafından kabul edilmiş diğer maddeler kabul edilmemiştir.

Yaşamının büyük kısmının Köyde-Beldede geçiren kişilerde ise s.30, **Çok dilli bireylerin anlama ve algılama kapasiteleri yüksek olur.** p: 0,015.maddesine katıldığı diğer maddelere ise katılmadığını görmüştür.

Tablo 35. Meslek ile Madde Soruları

		Fark	Kareler toplamı	Df	Kareler ortalaması	F	p.
s.11	Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam.	Memur-İşç-S.Mesl	35,626	6	5,938	5,120	,000
s.15	Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum.	Memur-İşç-S.Mesl	14,658	6	2,443	7,260	,000
s.18	Toplumda kullanılan ikinci diller beni temsil etmiyor.	Memur-İşç-S.Mesl	6,652	6	1,109	2,641	,016
s.20	Çok dillilik toplum için bir avantaj değildir.	Memur-İşç-S.Mesl	14,306	6	2,384	3,221	,004
s.21	Çok dillilikte diller arası etkileşim sonucu dil ve kültür zenginliği sağlanır.	Memur-İşç-S.Mesl	13,749	6	2,291	3,738	,001
s.23	Çok dillilik farklı dillerde yazılmış kaynaklardan faydalanmayı sağlar.	Memur-İşç-S.Mesl	9,973	6	1,662	3,420	,003
s.25	Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar.	Memur-İşç-S.Mesl	20,002	6	3,334	6,445	,000
s.27	Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor.	Memur-İşç-S.Mesl	16,151	6	2,692	7,040	,000
s.28	Her dilin sözlerinin farklı çağrışımları vardır. Dil farklılığı bu çağrışımları algılamaya engel oluyor.	Memur-İşç-S.Mesl	8,353	6	1,392	3,006	,007
s.29	Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz.	Memur-İşç-S.Mesl	15,549	6	2,591	2,849	,010

Tablo 35’de Meslek değişkeni ile madde sorularının incelenmesinde; memur, işçi, serbest meslek yani çalışan kişiler ile ev hanımı, işsiz, çiftçi gibi sürekli sabit geliri olmayan kişiler arasından anlamlı bir farklılık gözlenmiştir

s.11: Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam p:0,000

s.15: Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum. p:0,000

s.18: Toplumda kullanılan ikinci diller beni temsil etmiyor. p:0,016

s.20: Çok dillilik toplum için bir avantaj değildir. P:0,004

s.21: Çok dillilikte diller arası etkileşim sonucu dil ve kültür zenginliği sağlanır. P:0,001

s.23: Çok dillilik farklı dillerde yazılmış kaynaklardan faydalanmayı sağlar. p:0,003

s.25: Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar, p:0,00

s.27: Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor, p:0,000

s.28: Her dilin sözlerinin farklı çağrışımları vardır. Dil farklılığı bu çağrışımları algılamaya engel oluyor. p:0,007

s.29: Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz p:0,010

Maddelerinde, çalışan dediğimiz, memur, işçi, serbest meslek sahibi kişiler bu maddelere katılmış, ev hanımı, işsiz, çiftçi grubu ise bu maddelere katılmamıştır.

Tablo 36. Anadil Madde Soruları

		Fark	Kareler toplamı	Df	Kareler ortalaması	F	p.
s.11	Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam.	Türkçe	125,286	3	41,762	42,968	,000
s.13	Ana dilimin dışındaki ikinci dillerin toplumda daha çok itibar görmesi beni rahatsız eder.	Türkçe	46,184	3	15,395	17,931	,000
s.14	İkinci diller ana dilimin gramer yapısını bozuyor.	Türkçe	29,325	3	9,775	18,902	,000
s.15	Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum.	Türkçe	4,360	3	1,453	4,092	,007
s.16	İkinci diller ana dilimin gelişmesini engelliyor.	Kürtçe-Zazaca	31,151	3	10,384	21,486	,000
s.17	İkinci bir dil ana dilim ile birlikte kültürel kimliğimi de ikinci plana itiyor.	Türkçe	52,245	3	17,415	31,897	,000
s.18	Toplumda kullanılan ikinci diller beni temsil etmiyor.	Türkçe	17,117	3	5,706	14,402	,000
s.19	Dilim ile etnik kültürel kimliğim arasında bir ilişki olduğunu düşünmüyorum.	Türkçe	10,444	3	3,481	8,568	,000
s.23	Çok dillilik farklı dillerde yazılmış kaynaklardan faydalanmayı sağlar.	Türkçe	5,617	3	1,872	3,806	,010
s.24	Çok dillilik farklı dil ve kültüre sahip insanlara karşı hoşgörülü olmayı sağlar.	Türkçe	10,541	3	3,514	5,899	,001
s.25	Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar.	Zazaca	5,554	3	1,851	3,408	,017
s.27	Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor.	Zazaca	7,079	3	2,360	5,924	,001
s.29	Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz.	Türkçe	80,904	3	26,968	34,915	,000
s.30	Çok dilli bireylerin anlama ve algılama kapasiteleri yüksek olur.	Türkçe	12,337	3	4,112	3,667	,012

Tablo 36’da Anadil ile Madde arasındaki ilişki incelendiğinde; anadil olarak Türkçe kullanan kişiler s.11, s.13, s.14, s.15, s.17, s.18, s.19, s.23, s.24, s.29, s.30, sorulara ana dili olarak Türkçe olan kişiler ile anadili Kürtçe-Zazaca olan kişiler arasında anlamlı farklılık gözlemlendiği söylenebilir.

s.11: *Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam.p:0,000*

s.13: *Ana dilimin dışındaki ikinci dillerin toplumda daha çok itibar görmesi beni rahatsız eder. p:0,000*

s.14: *İkinci diller ana dilimin gramer yapısını bozuyor p:0,000*

s.15: *Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum p: 0,007*

s.17: *İkinci bir dil ana dilim ile birlikte kültürel kimliğimi de ikinci plana itiyor. p:0 ,000*

s.18: *Toplumda kullanılan ikinci diller beni temsil etmiyor p:0,000*

s.19: *Dilim ile etnik kültürel kimliğim arasında bir ilişki olduğunu düşünmüyorum. p:0,000*

s.23: *Çok dillilik farklı dillerde yazılmış kaynaklardan faydalanmayı sağlar. p:0,010*

s.24: *Çok dillilik farklı dil ve kültüre sahip insanlara karşı hoşgörülü olmayı sağlar. p:0,001*

s.29: *Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz p:0,000*

s.30: *Çok dilli bireylerin anlama ve algılama kapasiteleri yüksek olur. p:0,012*

Maddelerde

s.11, s.13, s.14, s.15, s.17, s.18, s.19, s.23, s.24, s.29, s.30, Sorulara Anadili Türkçe olan kişiler tarafından kabul edilmiş. Diğer maddelere ise katılmadıkları görülmüştür.

Anadil olarak Türkçe- Zazaca olan kişilerde ise

s.16: *İkinci diller ana dilimin gelişmesini engelliyor. p:0,000*

s.25: *Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar. p: 0,017*

s.27: *Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor. p:0,001*

Maddelere katıldığı diğer maddelere ise katılmadığı görülmüştür.

SONUÇ

Demografik bilgilere göre; Araştırmaya katılan bireylerin %58,8'ü Elazığ şehir merkezinde doğduğu, %41,2'sinin Elazığ'ın ilçelerinde veya ilçelere bağlı köylerde doğdukları görüldü. Ortalama yaş $(29,6 \pm 8,6)$ olup 16-30 yaş aralığına sahiptir. Bayların yaş aralığı $27,14 \pm 8,6$ iken. Bayanlarda ise $30,80 \pm 8,3$ olarak söylenebilir. 154 (%30,8) 'ü bayan, 346(%69,2)'sı bay bireylerden oluşmuştur. 186(%37,2)'u köy, 22(%4,4)'si kasaba, 292 (%58,2)'sinin şehirde doğduğu, 134(%26,8) 'ü ilkokul, 208(%41,6)'i ortaöğretim, 96(%19,2)'si üniversite, 62(12,4)'ü lisans eğitime sahip olduğu söylenebilir.

Çok Dilli Bireylerde Dil-Kimlik İlişkisi ve İletişime Etkisine Göre; Ankete katılan 500 bireyin 466(%93,2)'si Türkçe, 24(%4,8)'ü Kürtçe, 8(%1,6)'i Zazaca, 2(%0,4)'i Ermenice, olduğu görüldü. 356(%71,2)'sı Türkçe-Kürtçe, 92(%18,4)'si Türkçe-Zazaca, 40(%8,0)'ı Türkçe-İngilizce, 10(%2,0)'u Türkçe-Almanca 2(%0,4) Türkçe-Ermenice bildikleri görüldü. 460(%92,0)'ı Türkçeyi, 28(%5,6)'i Kürtçeyi, 10(%2,0)'u Zazacayı, 2(%0,4)'si Ermeniceyi aile içinde kullandıkları söylenebilir.

Ankete katılan 500 bireyin 476(%95,2)'sı Türkçeyi, 22(%4,4)'si Kürtçeyi, 2(%0,4)'si Zazacayı, arkadaşlar arasında kullandıkları yine 500(%100,0)'ü Türkçeyi, sokakta kullandıkları, 470(%94,0)'i Türkçeyi, 24(%4,8)'ü Kürtçeyi, 6(%1,2)'sı Zazacayı duygu ve düşüncelerini en iyi şekilde anlatabildikleri, Tablo 16'da ankete katılan 500 (%100)' ü duygu ve düşüncelerini en iyi Türkçe ile yazabildiği görüldü.

Ankete katılan bireyin Türkçeyi 20(%4,0)'si resmi dil olduğu için, 12(%2,4)'si eğitim dili olduğu için, 36(%7,2)'sı iş bulabilmek için, 104(%20,8)'ü başka insanlarla iletişim kurmak için, 302(%60,4)'si ailem istediği için, 26(%5,2)'sı özel ilgi nedeniyle anadil dışında diğer dilleri öğrenme ihtiyacı duydukları söylenebilir.

Ankete katılan bireyin 174(%34,8)'ü ülke, 16(%3,2)'sı dil, 186(%37,2)'sı din, 78(%15,6)'i milliyet, 22(%4,4)'si coğrafya, 24(%4,8)'ü ırk değerleri nedeniyle "BİZ " ve "Ötekiler" diye ayrımı tanımladığı söylenebilir.

Çok Dilli Bireylerde Dil-Kimlik İlişkisi ile Kişisel Bilgilerin Karşılaştırılmasına göre; Doğum yerine göre anadil kullanma arasında Karakoçan ve Kovancılar'da diğer yerleşim yerlerine anadile sahiplenme diğer yerleşim yerlerine göre daha yüksek olduğu görüldü.

0-6 yaşlarında anadili Kürtçe olan kişi sayısı 356 (%71,2), Zazaca olan 92(%18,4) olduğu, İngilizce ve Almanca dillerinin 7-17 yaşlarında 50(%10) olduğu söylenebilir.

Tablo 21’de Elazığ ilinde aile içi iletişimde 460 (%92) kişi Türkçe kullanırken, 28 (%5,6) kişi Kürtçe, 10 (%1)kişi Zazaca, 2 kişinin Ermenice konuştukları, *Bireylerin Doğum Yeri ile Arkadaşları ile Olan İletişiminde Konuştukları Dil* incelendiğinde 476 (%95,2) kişi Türkçe kullanırken, 22 (%4,4) kişi Kürtçe, 2 (%0,4)kişi Zazaca konuştukları görülmüştür, Bireylerin Doğum Yerleri ile Sokakta İletişim Kurarken Konuştukları Dil ile Olan İlişkilerini incelendiğinde 500 bireyin tamamı Türkçeyi konuştukları görüldü.

Bireylerin Yaşamlarının Büyük Çoğunluğunu Hangi Yerleşim Yerinde Geçirdiklerini incelenmesinde yaşamının büyük kısmını köy’de geçirenlerde 40(%69,0), yaşamının büyük kısmını Kasaba’da geçirenlerde 6(%60), yaşamının büyük kısmını şehirde geçirenlerde 414(%96)’si aile içi iletişimde Türkçe konuştuğu görülmüştür.

Meslek grubu ile aile içi iletişimde anadil kullanımına bakıldığında öğrencilerin diğer gruplara göre anadil kullanma oranının anlamlı bir yükseklik gösterdiği söylenebilir. Öğrencilerin 20(%17)’si, ev hanımlarının 6(%12)’si, serbest meslek sahiplerinin 10(%6)’unun aile içi iletişimde Türkçe dışında anadilini kullandığı söylenebilir.

Eğitim düzeyi ile aile içi iletişimde anadil kullanımına bakıldığında üniversite öğrencilerinin diğer gruplara göre anadil kullanma oranının İlkokulda 124(%86,6)’si Türkçe 10(%13,4)’u, Türkçe dışında bir dil, orta öğretimin (%95,2)’si Türkçe 10(%4,8)’u Türkçe dışında bir dil, üniversite öğrencisinin 76(%79,2)’si Türkçe 20(%20,8)’si Türkçe dışında bir dili aile içi iletişimde kullandığı görülmüştür.

Yaş düzeyi ile aile içi iletişimde anadil kullanımına bakıldığında 16-30 yaş gruplara göre anadil kullanma oranının anlamlı bir yükseklik gösterdiği görüldü. 16-30 yaş grubunun 20(%13,9)’si, 31-44 yaş grubunun 8(%4,5)’i, 45 ve üstünün 12 (%7,4)’sinin aile içi iletişimde Türkçe dışında anadilini kullandığı görüldü.

Doğum yeri ile aile içi iletişimde anadil kullanımına bakıldığında Karakoçan ilçesi diğer gruplara göre anadil kullanma oranının anlamlı bir yükseklik gösterdiği söylenebilir. Karakoçan ilçesinde 12(%50,0), Kovancılar’da 2(%33,3), Palu ilçesinde

6(%17,6), Sivrice'de 6(%27,2), Alacakaya'da 2(%12,5) kişinin aile içi iletişimde Türkçe dışında anadilini kullandığı söylenebilir.

Doğum yeri değişkenine göre madde soruları incelendiğinde Maddelerimiz büyük çoğunluğunda Karakocan, Kovancılar ve Palu ilçelerinde anadillerine sahiplendikleri ikinci bir dili kullanmanın zorluklarını yaşadıklarını kendi anadilinin gelişimini engellediklerini, kültürel yapılarının bozulduğunu, her dilin sözlerinin farklı çağrışımları olduğu dil farklılığı bunu algılamayı engellediği belirtmişlerdir,

Ağın, Baskil ve Sivrice gibi yerleşim yerlerinde dil ile kültürel kimlikleri bir ilişkin olmadığını, çok dilliliğin toplum için bir avantaj olmadığı, çok dilliliğin diğer kültürlerden olan insanları tanımayı, farklı dillerde yazılmış kaynakları kullanmayı, iş bulma imkanı sağlanmayı, çok dilliliğin farklı dil ve kültüre sahip insanları karşı hoşgörülü olmayı sağladığı ve çok dilli bireylerin kimlik çatışması yaşatmadığını gibi faktörlerde faydalı olacağı düşüncesine sahiptirler.

Yaş değişkenine göre maddeler incelendiğinde 0-15 yaş grubu kişiler *Farklı dillerde konuşanlarla tam iletişim kurabileceğini, İkinci diller ana dilimin gelişmesini engellediğini maddelerini* diğer yaş grubuna daha fazla kabullenmektedirler.

16-30 yaş grubu kişiler *Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum, İkinci bir dil ana dilim ile birlikte kültürel kimliğimi de ikinci plana itiyor* sorulara diğer yaş grubu mensupları göre anlamlı farklılık göstermektedir.

31-44 yaş grubu kişiler Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam, Çok dillilik toplum için bir avantaj değildir. Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar, Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor. Sorulara diğer yaş grubu mensupları göre anlamlı farklılık göstermektedir.

44 ve üstü yaş grubu kişiler *Çok dillilikte diller arası etkileşim sonucu dil ve kültür zenginliği sağlanır, Çok dillilik farklı dilleri konuşan insanları ve onların kültürlerini tanımayı sağlar, Çok dillilik farklı dillerde yazılmış kaynaklardan faydalanmayı sağlar, Çok dillilik farklı dil ve kültüre sahip insanlara karşı hoşgörülü olmayı sağlar* maddeleri diğer yaş grubu mensupları göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Cinsiyet açısından madde soruları incelediğimizde *Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam* maddesinin erkekler tarafından kabul, görmekte kadınlar tarafından kabul görmemekte olduğu söylenebilir. Diğer

maddelerde anlamlı bir farklılık gözlenmemiş ve normal dağılım göstermekte olduğu söylenebilir

Eğitim değişkeni ile madde sorularının incelendiğinde İlk ve ortaokul mezunun kişiler *Ana dilimin dışındaki ikinci dillerin toplumda daha çok itibar görmesi beni rahatsız eder, Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz* maddelerde diğer eğitim düzeyi grubuna göre anlamlı farklılık gözlenmiştir.

Üniversite öğrencisi veya Lisans mezunu *Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam, Farklı dillerde konuşanlarla tam iletişim kurabilirim, İkinci diller ana dilimin gramer yapısını bozuyor, Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum, İkinci diller ana dilimin gelişmesini engelliyor, İkinci bir dil ana dilim ile birlikte kültürel kimliğimi de ikinci plana itiyor, Toplumda kullanılan ikinci diller beni temsil etmiyor, Çok dillilik toplum için bir avantaj değildir, Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar, Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor, Her dilin sözlerinin farklı çağrışımları vardır. Dil farklılığı bu çağrışımları algılamaya engel oluyor.* Maddelerde diğer eğitim düzeyi grubuna göre anlamlı farklılık gözlenmiştir.

Doğum yeri değişkeni ile madde sorularının incelediğimizde; Doğum yeri köy veya belde olan kişiler *Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum, Çok dillilikte diller arası etkileşim sonucu dil ve kültür zenginliği sağlanır, Çok dillilik farklı dilleri konuşan insanları ve onların kültürlerini tanımayı sağlar, Çok dillilik farklı dillerde yazılmış kaynaklardan faydalanmayı sağlar, Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar* maddelerindeki sorulara katıldığı ve şehirde doğan bireylere göre anlamlı farklılık gözlemlendiği söylenebilir.

Şehirde doğan kişiler *Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam, Dilim ile etnik kültürel kimliğim arasında bir ilişki olduğunu düşünmüyorum, Çok dillilik farklı dil ve kültüre sahip insanlara karşı hoşgörülü olmayı sağlar, Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor, Her dilin sözlerinin farklı çağrışımları vardır. Dil farklılığı bu çağrışımları algılamaya engel oluyor, Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz, Çok dilli bireylerin anlama ve algılama kapasiteleri yüksek olur.* Maddelerinde sorulara katıldığı ve köyde veya belde doğan bireylere göre anlamlı farklılık gözlenmiştir

Yaşamının büyük kısmını nerede geçirdiniz değişkeni ile madde sorularındaki *Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam, Farklı*

dillerde konuşanlarla tam iletişim kurabilirim, Ana dilimin dışındaki ikinci dillerin toplumda daha çok itibar görmesi beni rahatsız eder, Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum, İkinci diller ana dilimin gelişmesini engelliyor, İkinci bir dil ana dilim ile birlikte kültürel kimliğimi de ikinci plana itiyor, Toplumda kullanılan ikinci diller beni temsil etmiyor, Dilim ile etnik kültürel kimliğim arasında bir ilişki olduğunu düşünmüyorum, Çok dillilik toplum için bir avantaj değildir, Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor, Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz. Maddelerinde ilişkiyi incelediğimizde, yaşamının büyük kısmını şehirde geçiren kişiler ile yaşamının büyük kısmını köy veya beldede geçiren kişiler arasında anlamlı farklılıklar gözlemlendiği söylenebilir.

Yaşamının büyük kısmının Köyde-Beldede geçiren kişilerde ise s.30, *Çok dilli bireylerin anlama ve algılama kapasiteleri yüksek olur.* Maddesine katıldığı diğer maddelere ise katılmadığını görmüştür.

Maddelerde, çalışan dediğimiz, memur, işçi, serbest meslek sahibi kişiler *Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam, Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum, Toplumda kullanılan ikinci diller beni temsil etmiyor, Çok dillilik toplum için bir avantaj değildir. Çok dillilikte diller arası etkileşim sonucu dil ve kültür zenginliği sağlanır, Çok dillilik farklı dillerde yazılmış kaynaklardan faydalanmayı sağlar, Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar, Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor. Her dilin sözlerinin farklı çağrışımları vardır. Dil farklılığı bu çağrışımları algılamaya engel oluyor. Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz maddelere katılmış, ev hanımı, işsiz, çiftçi grubu ise bu maddelere katılmamıştır.*

Anadil ile Madde arasındaki ilişki incelendiğinde; anadil olarak Türkçe kullanan kişiler. *Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam, Ana dilimin dışındaki ikinci dillerin toplumda daha çok itibar görmesi beni rahatsız eder, İkinci diller ana dilimin gramer yapısını bozuyor, Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum, İkinci bir dil ana dilim ile birlikte kültürel kimliğimi de ikinci plana itiyor, Toplumda kullanılan ikinci diller beni temsil etmiyor, Dilim ile etnik kültürel kimliğim arasında bir ilişki olduğunu düşünmüyorum. Çok dillilik farklı dillerde yazılmış kaynaklardan faydalanmayı sağlar, Çok dillilik farklı dil ve kültüre sahip insanlara karşı hoşgörülü olmayı sağlar, Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz, Çok dilli bireylerin anlama ve algılama kapasiteleri yüksek olur, Maddelerinde Anadili*

Türkçe olan kişiler tarafından kabul edilmiş. Diğer maddelere ise katılmadıkları görülmüştür.

Anadil olarak Türkçe-Zazaca olan kişilerde ise *İkinci diller ana dilimin gelişmesini engelliyor, Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar, Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor*, Maddelere katıldığı diğer maddelere ise katılmadığı görülmüştür.

Sonuç olarak Elazığ'da yaşayan çok dilli bireyleri dil ile kültürel kimlikleri bir ilişkin olmadığını, çok dilliliğin toplum için bir avantaj olmadığı, çok dilliliğin diğer kültürlerden olan insanları tanımayı, farklı dillerde yazılmış kaynakları kullanmayı, iş bulma imkanı sağlanmayı, çok dilliliğin farklı dil ve kültüre sahip insanları karşı hoşgörülü olmayı sağladığı ve çok dilli bireylerin kimlik çatışması yaşatmadığını gibi faktörlerde faydalı olacağı düşünesine sahiptirler. Elazığ'da Palu Karakocan, Kovancılar ilçelerinde ise diğer yerleşim yerlerin biraz daha farklı düşündükleri anadillerine sahiplendikleri ikinci bir dili kullanmanın zorluklarını yaşadıklarını kendi anadilinin gelişimini engellediklerini, kültürel yapılarının bozulduğunu, her dilin sözlerinin farklı çağrışımları olduğu dil farklılığı bunu algılamayı engellediği görülmüştür. Cinsiyet ile çok dilli bireylerin dil kimlik ilişkisini açısından farklılık göstermediği, Doğum yeri ve yaşamının büyük kısmını köyde veya kasabada geçiren bireyler açısından yine Palu, Karakocan ve Kovancılar ilçelerinin anadil kimlik açısından daha duyarlı oldukları, daha fazla sahiplendikleri görüldü.

Eğitim seviyesine göre ise üniversite mezunları anadil kimlik açısından daha duyarlı oldukları ama bunu bir ayırıştırıcı özellik olarak görmedikleri görüldü. Aile içi iletişimde daha çok anadil kullanırken, arkadaşlarıyla, yazışmada ve sokakta Türkçe'yi kullandıkları görüldü.

“Çok Dilli Bireylerde Dil Kimlik İlişkisi Ve İletişime Etkisi” adlı çalışmamızda aşağıdaki şu hususlar tespit edilmiştir:

- Anadil olarak Türkçeyi kullanılmaktadır
- Türkçe –Kürtçe bilme oranı yüksektir
- Aile içi iletişimde Türkçe kullanılmaktadır
- Arkadaşlarıyla iletişimde Türkçe kullanılmaktadır
- Duygu ve düşüncelerini Türkçe olarak dile getirilmektedirler
- Duygu ve düşüncelerini Türkçe olarak yazmaktadırlar
- Aileleri istediği için anadil dışında başka bir dil öğrenmektedirler

- Biz ve öteki olarak Ülke ve dini referans aldıkları, dilin ise en son faktörlerden biri olduğu görülmektedirler
- Örneklem grubu 0-6 yaş arasında Kürtçe ve Zazacayı öğrendikleri, bunu aile etkisiyle ve ailenin kullandığı dil olarak kullandıkları görülmektedir.

Anadil Kürtçe ve Zazaca olmasına rağmen Türkçe her ortamda kullandıkları görülmüştür. 0-6 yaş arasında Kürtçe ve Zazaca'yı öğrendikleri ve bunu aile etkisiyle veya ailenin kullandığı dili kullandıkları görülmüştür. Anadili Kürtçe ve Zazaca olmasına rağmen Türkçe'yi her ortamda kullandıkları ifade edilebilir.

Anadilini aile içinde kullanma oranının en yüksek olduğu yerleşim yeri Köy olduğu görülmüştür. Aile içi iletişimde anadili kullanmanın en yüksek olduğu meslek grubunun öğrenciler ortaya çıkmaktadır.

Aile içi iletişimde anadili kullanmanın en yüksek olduğu Eğitim grubunun ise üniversite öğrencilerinin, yaş gurubunun 16-30 ve doğum yeri grubunun Karakoçan ilçesi olduğu görülmüştür.

KAYNAKLAR

- Akdoğan S., *Medyanın Sosyo-Kültürel Etkileri, Toplumsal İşlevleri ve Teknolojik Yönelimler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1995.
- Akın D., *İletişim ve Toplum*, Maltepe Üniversitesi Dergisi, Sayı: 1, 2003, s.71-76.
- Akpolat Y., *Neden Batı'ya Koşuyoruz? Neden Batı'dan Kaçıyoruz?*, Q-Matis Yayınları, İstanbul, 1. Baskı, 2003.
- Aktay Y., *Kültürel Sahihlik Söylemi ve Modernlik*. Tezkire 1998, 14-42.
- Altuntaş, N., *Kısmi Kimliklerin Evrensel Konumlanması*, Türkiye Günlüğü, Kış 2004, 67-79.
- Anthony D.S., *Küreselleşme Çağında Milliyetçilik*, Çev: Derya Kömürcü, Everest Yayınları, İstanbul, 2002: 27-29
- Bauman, Z., *Sosyolojik Düşünmek*, Çev: Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, 4. Baskı İstanbul, 2004,
- Baumann, G, *Çok kültürlülük Bilmecesi*, Çev: Işıl Demirakın, Dost Kitapevi Yayınları, Ankara, 1. Baskı, 2006.
- Bayart, F., *Kimlik Yanılsaması*, Çev: Mehmet Moralı, Metis Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, , 1999,
- Bilen, M., *Sağlıklı İnsan İlişkileri*, Armoni Ltd. Şti. Ankara, 2004.
- Bilgin, N., *İnsan İlişkileri ve Kimlik*, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2001.
- Bloom L., Lahey M., *Language development and language disorders*. NY: John Wiley and Sons. 1978
- Bloomfield L., *Language* (s: 56). New York: Holt, Rinehart & Winston. 1933.
- Bostancı, MN., *Etnisite, Modernizm ve Milliyetçilik*, Türkiye Günlüğü. Mart-Nisan 1998, Sayı: 50, s. 38-55.
- Budak S., *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2000.

- Cummins J., *Cognitive/academic language proficiency, linguistic inter dependence, the optimal age question and some other matters*. Wording Papers on Bilingualism, 1979, 19, 197-205.
- Cüceloğlu D., *Yeniden İnsan İnsana*, 40. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2009.
- Çelebi M.D. *Türkiye’de anadil eğitimi ve yabancı dil öğretimi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 2006, 285-307.
- Ergin A ve Birol, C., *Eğitimde İletişim*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000.
- Ergun D., *Kimlikler Kıskaçında Ulusal Kişilik*, İmge Kitabevi, Ankara, 1. Baskı 2000.
- Fiske J., *İletişim Çalışmalarına Giriş*. Çev. Süleyman İrvan. Arkadaş Yayınları, Ankara, 1996
- Genesee F, Paradis, J. ve Crago M., *Dual language development and disorders: A handbook on bilingualism and second language learning*. Baltimore: Brookes. 2004
- Göka E., *İnsan Kısım Kısım: Topluluklar, Zihniyetler, Kimlikler*, Aşina Kitaplar, Ankara, 2. Baskı, 2006,
- Göka, E, Beyazyüz, M., *Yeni Dünya Düzeninin Kimlik Siyaseti: Psikolojik Bir Bakış Denemesi*, Türkiye Günlüğü, Kış 2005, S: 83, s.17-26.
- Güleç C., *Evrensel Bir Kimlik Mümkün mü ?*, Türkiye Günlüğü, Kış 2005, 72-76.
- Güleç C., *Politik Psikoloji Penceresinden Siyaset Ahlakı, Kimlik ve Laiklik*, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2004
- Güneş S., *Medya ve Kültür Sesiz Yığınların Kültürel İntiharı*, Vadi Yayınları, Ankara, 2001.
- Gürgen H., *Örgütlerde İletişim Kalitesi*, Der Yayınları, İstanbul, 1997.
- Hakan M., *Kimlik Nedir?*, Türkiye Günlüğü, Mart-Nisan 1995, 146-149.
- Hall S. “*Yerel ve Küresel: Küreselleşme ve Etniklik*”, *Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi içinde*, Der: Antony D. King, Çev: G.Seçkin-Ü. Hüsrev Yolsal, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1998, 39-61.

- Hall S., *Eski ve Yeni Kimlikler, Eski ve Yeni Etniklikler*”, *Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi*, Der: Antony D. King, Çev: G.Seçkin-Ü. Hüsrev Yolsal, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara,1998, 63-96.
- Haugen E. *The Norwegian language in America* (s. 7). Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1953.
- İlal E., *İletişim, Yıgınsal İletişim Araçları ve Toplum*, Der Yayınları, İstanbul, 2007
- İnanç H., *Avrupa Birliği Entegrasyon Sürecinde Türkiye'nin Kimlik Problemleri*, Ekin Kitabevi, 1.Baskı Ankara, 2006,
- Kaplan M. *Kültür ve dil* (s. 43). Ankara: Dergâh Yayınları, 1985
- Karaoğlanoğlu, S., *Kitle İletişim Araçları*, 2006,
http://www.dream.gen.tr/toplum/kitle_iletisim_aracлари.php (25 ağustos 2015)
- Kaya R., *Kitle İletişim Sistemleri* Ankara. Teori Yayınları, 1985.
- Kaypakoğlu S., *Ulusal Ekonomilerin Bütünleşmesi Sürecinde Kimlik Sorunları ve İletişim*, Der Yayınları, İstanbul, 2000.
- Kilimci A. *Anadilinde çocuk olmak yabancı dilde eğitim* (s. 226) İstanbul: Papirüs Yayınevi, 1998
- Koç S. *Dil deyince*. Eğitim ve Bilim, 1998, 22, 3.
- Kohnert K. *Children learning a second language: Processing skills in early sequential bilinguals*. B. Goldstein (Ed.), *Bilingual language development and disorders in Spanish-English speakers* içinde (pp. 53- 76). Baltimore: Brookes, 2004.
- Kostaryano R. *Kimlik Pazarlığı: Fransa ve Almanya'da Devlet ve Göçmen İlişkileri*, Çev: Ali Berktaş, İletişim Yayınları, 1. Baskı İstanbul, 2000,
- Kösoğlu N., *Türk Kimliği ve Türk Dünyası*, Ötüken Neşriyat, 1. Baskı İstanbul, 1998.
- Kuhn T. *Grammatik im Englischunterricht der Primarstufe: Theoretische Grundlagen und praktische Unterrichtsvorschläge*. Heidelberg: Winter, 2006
- Laclau E. *Evrensellik, Kimlik ve Özgürleşme*, Çev: Ertuğrul Başer, Birikim Yayınları, 1. Baskı İstanbul, 2000.

- Mackey W. F. *Changing paradigms in the study of bilingualism*. L. Wei, J. Dewaele ve A. Housen (Eds.), Opportunities and Challenges of Bilingualism içinde (s. 330). Berlin: Mouton de Gruyter. 2002.
- Marshall G (Ed.). *Sosyoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1999.
- Martinet A. *İşlevsel genel dilbilim* (s. 28), (Çev. B. Vardar). İstanbul: Multilingual Publication., 1998.
- McLaughlin B. *Second-language acquisition in childhood: Volume 1: Preschool children*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum. 1984
- McQuail Dve Windahl S., *Kitle İletişim Modelleri* Çev. Konca YUMLU Ankara, İmge Yayınevi 1997.
- Otto B. *Language development in early childhood* (2. Baskı). Upper Saddle River, NJ: Pearson, 2006
- Owens E.R. *Language development. An introduction*. Ohio: Merrill Publications., 1984
- Özkök E., *İletişim Kuramları Açısından Kitlelerin Çözülüşü*, Tan Yayınevi, Ankara, 1985
- Paradis J. *The interface between bilingual development and specific language impairment*. Applied Psycholinguistics, 2010, 31, 227-252.
- Saussure F. *Genel dilbilim dersleri* (Çev. B. Vardar) (s. 18). Birey ve Toplum Yayınları, 1985.
- Savaş B. *Okuma eğitimi ve çocuklarda dil gelişimi* (s. 31). İstanbul: Alfa Yayınları, 2006
- Sinan A.T. *Anadili eğitimi üzerine bazı düşünceler* (s. 2). http://turkoloji.cu.edu.tr/DILBILIM/Ahmet_turan_sinan_ana_dili%20_egitim_i_dusunceler.pdf adresinden erişilmiştir. 2007
- Şimşek S., *Günümüzün Kimlik Sorunu ve Bu sorunun Yaşandığı Temel Çatışma Eksenleri*, U.Ü.F.E.F. Sosyal Bilimler Dergisi, 2002, 29-39.
- Taylor C. *Tanınma Politikası*, Çev: Yurdanur Salman, Çok kültürlülük: Tanınma Politikası içinde, Haz: Amy Gutman, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 2005, 42-84.
- Telman N., ve Ünsal P., *İnsan İlişkilerinde İletişim*, Epsilon Yayıncılık, İstanbul, 2005.

- Turan F., Akoğlu, G. *İletişim, dil ve konuşma bozuklukları olan çocuklar ve eğitimleri*. N. Baykoç Dönmez (Ed.), *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim* (ss. 335-359). Ankara: Eğiten Kitap Yayınları, 2011.
- Tüfekçioğlu H., *İletişim Sosyolojisine Başlangıç*, Der Yayınevi İstanbul, 1997.
- Usluata A., *İletişim*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999
- Ültanır YG., *Çeviri dersinde bireysel farklılıklar*. *Milli Eğitim Dergisi*, 1993, 3, 71-75.
- Vardar B., *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü* (s. 75). İstanbul: ABC Kitapevi, 1998.
- Vatandaş C., *Ulusal Kimlik: Türk Ulusçuluğunun Doğuşu*, Açılım Kitap, İstanbul, 2004.
- Verhoeven L, Strömqvist S. *Development of narrative production in a multilingual context*. L. Verhoeven ve S. Strömqvist (Eds.), *Narrative development in a multilingual context* içinde (pp. 1-14). Philadelphia: John Benjamins, 2001.
- Verhoeven E. *Experiential constructions in Yucatec Maya*. Amsterdam: Benjamins, 2007.
- Yazıcı GZ. *Birinci ve ikinci dili Türkçe olan iki dilli çocukların Türkçeyi kazanımlarına dil merkezli okul öncesi eğitim programının etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara. 2007
- Yurdusev AN., *18. ve 19. Yüzyıllarda Avrupa'da Türk Kimliği*, Cumhuriyet, Demokrasi ve Kimlik içinde, Haz: Nuri Bilgin, Bağlam Yayınları, İstanbul, 1997, ss.101-115.
- Yücekök A. *Dinin Siyasallaşması: Din-Devlet İlişkilerinde Türkiye Deneyimi*, Afa Yayınları, İstanbul, 1997.
- Yüksel AH., *İletişim Kavramı*, C. Tosun (Ed.), *Din Hizmetlerinde İletişim ve Halkla İlişkiler içinde*, 11.Baskı, AÜAF. Eskişehir, 2009.
- Zıllıoğlu M., *İletişim Nedir?* 2.basım. İstanbul: Cem Yayınevi 1996, 3,19-21
- Zollinger B. *Spracherwerbs störungen. Grundlagen zur Früherfassung und Frühtherapie*. 4. Auflage. Bern: Haupt, 1994.

EKLER

Ek 1: Anket Formu

ÇOK DİLLİ BİREYLERDE DİL İLE KİMLİK İLİŞKİSİ VE İLETİŞİME ETKİSİ ANKETİ

Bu anket, çok dilli bireylerde dil ile kimlik ilişkisinin sonuçlarını ve dil ile kimlik ilişkisinin ortaya çıkardığı iletişim sorunlarını irdelemek amacıyla İletişim Bilimleri Ana Bilim Dalı yüksek lisans tez çalışması kapsamında hazırlanmıştır.

Anketteki soruların bütününe yanıtlamanız ve özellikle, iyi düşünerek doğru ve içten yanıtlar vermeniz bu ankette çıkarılacak sonuçlar bakımından son derece önemlidir.

Katkılarınız ve ilginiz için teşekkür ederiz.

Araştırmacı

Abdulkali ERCAN

Fırat Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

İletişim Bilimleri

Ana Bilim Dalı İletişim Bilimleri

Yüksek Lisans Öğrencisi

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Tamer KAVURAN

Fırat Üniversitesi

İletişim Fakültesi

Görsel İletişim Tasarım Bölümü

İletişim Bilimleri Programı

Öğretim Üyesi

BÖLÜM 1: KİŞİSEL BİLGİLER

1. Doğum yeriniz?

1. () Elazığ Merkez 2. () Alacakaya 3. () Arıcak 4. () Ağın 5. () Baskil
6. () Karakoçan 7. () Keban 8. () Kovancılar 9. Maden 10. () Palu 11. () Sivrice

2. Yaşınız?

1. () 0-15 yaş 3. () 31-44
2. () 16-30 yaş 4. () 45 yaş ve üstü

3. Cinsiyetiniz?

1. () Bayan 2. () Bay

4. Eğitim düzeyiniz?

1. () İlköğretim mezunu 2. () Ortaöğretim mezunu 3. () Üniversite öğrencisi
4. () Üniversite mezunu 5. () Diğer (yazınız).....

5. Hangi yerleşim yerinde doğdunuz?

1. () Köy 2. () Kasaba 3. () Şehir

6. Yaşamınızın büyük bir kısmını hangi yerleşim yerinde geçirdiniz?

1. () Köy 2. () Kasaba 3. () Şehir

7. Mesleğiniz?

1. () Öğrenci 2. () Memur 3. () İşçi 4. () Serbest Meslek 5. () Diğer (yazınız) ...

BÖLÜM 2: ÇOK DİLLİ BİREYLERDE DİL-KİMLİK İLİŞKİSİ VE İLETİŞİME ETKİSİ İLE İLGİLİ SORULAR

1. Ana diliniz nedir?

1. () Türkçe 2. () Diğer (yazınız).....

2. Hangi dilleri biliyorsunuz? (En iyi bildiğiniz dilden başlayarak sıralayınız/Anadiliniz dahil)

1.	2.
3.	4.
5.	6.

3. Bildiğiniz dilleri ne zaman öğrendiniz? (Bildiğiniz dilleri öğrenme yaşının karşısına yazınız)

Öğrenme Yaşı	Öğrenilen Dil(ler)
1. 0-6 yaşında	1.
2. 7-17 yaşında	2.
3. 18-30 yaşında	3.
4. 30 yaşından sonra	4.

4. Aile içi iletişimde konuştuğunuz dil hangisidir?

1. () Türkçe 2. () Diğer (yazınız).....

5. Arkadaşlarınızla iletişim kurarken konuştuğunuz dil hangisidir?

1. () Türkçe 2. () Diğer (yazınız).....

6. Sokakta iletişim kurarken konuştuğunuz dil hangisidir?

1. () Türkçe 2. () Diğer (yazınız).....

7. Duygu ve düşüncelerinizi en iyi hangi dille anlatabiliyorsunuz?

1. () Türkçe 2. () Diğer (yazınız).....

8. Duygu ve düşüncelerinizi en iyi hangi dille yazabiliyorsunuz?

1. () Türkçe 2. () Diğer (yazınız).....

9. Ana diliniz dışındaki dil(leri) niçin öğrendiniz?

1. () Resmi dil olduğu için
 2. () Eğitim dili olduğu için
 3. () İyi bir iş bulabilmek için
 4. () Başka dilleri konuşan insanlarla anlaşmak için
 5. () Ailem istediği için
 6. () Özel ilgim dolayısıyla
 7. () Diğer (belirtiniz)

10. “BİZ” ve “ÖTEKİLER” i hangi değerlere göre tanımlıyorsunuz?

1. () Ülkesine 2. () Diline 3. () Dinine 4. () Milliyetine 5. () Coğrafyasına
 6. () Irkına 7. () Diğer (belirtiniz)

	Aşağıda size uygun olan ifadeye (X) işareti koyunuz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
11.	Toplumda birden çok dilin kullanılması sebebiyle iletişim zorlukları yaşamam.					
12.	Farklı dillerde konuşanlarla tam iletişim kurabilirim.					
13.	Ana dilimin dışındaki ikinci dillerin toplumda daha çok itibar görmesi beni rahatsız eder.					
14.	İkinci diller ana dilimin gramer yapısını bozuyor.					
15.	Ana dilim ile dünyayı tanımak ve dünyada tanınmak istiyorum.					
16.	İkinci diller ana dilimin gelişmesini engelliyor.					
17.	İkinci bir dil ana dilim ile birlikte kültürel kimliğimi de ikinci plana itiyor.					
18.	Toplumda kullanılan ikinci diller beni temsil etmiyor.					
19.	Dilim ile etnik kültürel kimliğim arasında bir ilişki olduğunu düşünmüyorum.					
20.	Çok dillilik toplum için bir avantaj değildir.					
21.	Çok dillilikte diller arası etkileşim sonucu dil ve kültür zenginliği sağlanır.					
22.	Çok dillilik farklı dilleri konuşan insanları ve onların kültürlerini tanımayı sağlar.					
23.	Çok dillilik farklı dillerde yazılmış kaynaklardan faydalanmayı sağlar.					
24.	Çok dillilik farklı dil ve kültüre sahip insanlara karşı hoşgörülü olmayı sağlar.					
25.	Çok dillilik yabancı ülkelerde iş bulabilme imkanı sağlar.					
26.	Dil farklılığı zihniyet ve anlayış farklılığı yaratmaz.					
27.	Farklı dilleri konuşanların espri anlayışları da farklı oluyor.					
28.	Her dilin sözlerinin farklı çağrışımları vardır. Dil farklılığı bu çağrışımları algılamaya engel oluyor.					
29.	Çok dilli bir birey kimlik çatışması yaşamaz.					
30.	Çok dilli bireylerin anlama ve algılama kapasiteleri yüksek olur.					

Anket bitmiştir. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Ek 2: Etik Kurul Kararı

ETİK KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	ÇALIŞMACININ ADI SOYADI
02.09.2014	14	08	Yrd. Doç. Dr. Tamer KAVURAN

KARAR

“Çok Dilli Bireylerde Dil ile Kimlik İlişkisi ve İletişime Etkisi” konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa KAPLAN (Başkan)			
Prof. Dr. Engin ŞAHNA (Üye)	İmza	Prof. Dr. Neriman ÇOLAKOĞLU (Üye)	İmza
Prof. Dr. Sefa KAZANÇ (Üye)	İmza	Prof. Dr. Süleyman Serdar KOCA (Üye)	İmza
Doç. Dr. Erdal TAŞKIN (Üye)	Bulunmadı	Doç. Dr. Demet ÇİÇEK (Üye)	İmza
Doç. Dr. Fatih FIRDOLAŞ (Üye)	Bulunmadı	Doç. Dr. Yalın Kılıç TÜREL (Üye)	Bulunmadı
Doç. Dr. Ertan EVİN (Üye)	Bulunmadı	Doç. Dr. Alper Osman ÖĞRENMİŞ (Üye)	İmza
Doç. Dr. Murat SUNKAR (Üye)	İmza	Doç. Dr. Yüksel SAVUCU (Üye)	İmza
Yrd. Doç. Dr. Funda GÜLCU (Üye)	Bulunmadı	Yrd. Doç. Dr. Nurhan HALİSDEMİR (Üye)	İmza

Ek 3. Turnitin Raporu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Abdulkaki ERCAN
Öğrenci Numarası	122209110
Enstitü Anabilim Dalı	İletişim Bilimleri
Programı	İletişim Bilimleri
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Yrd. Doç. Dr. Tamer KAVURAN
Tez Başlığı (Türkçe)	Çok Dilli Bireylerde Dil Kimlik İlişkisi ve İletişime Etkisi: Elazığ Örneği

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 86 sayfalık kısmına ilişkin, 21/Ocak/2016 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 21'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin yüksek lisans tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.

Yrd. Doç. Dr. Tamer KAVURAN
 Danışmanın Adı-Soyadı
 (İmzası)

Doç. Dr. A. Fulya ŞEN
 Anabilim Dalı Başkanı
 (İmzası)

F.Ü.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

- a) Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ve ilgili makale şartını¹ sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.
- b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla **%10**, "alıntılar dâhil" **% 30'u** geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

¹ Makale şartı doktora öğrencilerini kapsamaktadır.

ÖZGEÇMİŞ

01.01.1989 tarihinde Elazığ'da doğdu. İlköğrenimimi Elazığ Namık Kemal İlköğretim Okulunda, lise öğrenimimi Elazığ Balakgazi Lisesinde tamamladı. 2008 yılında Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım bölümünü kazandı ve bu bölümden 2012 yılında mezun oldu. 2011 yılında İngilizce seviyesini arttırmak için Work and Travel programı kapsamında Amerika Birleşik Devletleri'nin Washington DC şehrine gitti. 2013 yılında Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Yabancıların Türkçe'yi öğrenmeleri ile ilgili bilgi edinmek için 2014 yılında Gürcistan'ın Tiflis kentinde bulunan Yunus Emre Enstitüsü Kültür Merkezini ziyaret etti.

